

1. GARDIJSKA BRIGADA HRVATSKE VOJSKE-TIGROVI

Ivić, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:304738>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-25**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

**1. GARDIJSKA BRIGADA HRVATSKE VOJSKE
- TIGROVI**

IVANA IVIĆ

Split, 2021.

Odsjek za povijest

Studij: Povijest, Hrvatski jezik i književnost

Predmet: Hrvatska povijest nakon 1945.

1. GARDIJSKA BRIGADA HRVATSKE VOJSKE - TIGROVI

Student:

Ivana Ivić

Mentor:

prof. dr. sc. Aleksandar Jakir

Split, rujan 2021.

Sadržaj

Sadržaj

1.	Uvod.....	5
2.	Raspad Jugoslavije	6
2.1.	Ekonomska kriza	6
2.2.	Srpski nacionalizam	7
2.3.	Put prema hrvatskoj demokraciji.....	8
3.	Oružane snage Jugoslavije	10
3.1.	Jugoslavenska narodna armija.....	10
3.2.	Teritorijalna obrana	11
3.2.1.	Razoružanje TO	12
4.	Stvaranje Hrvatske vojske.....	13
4.1.	Prvi hrvatski redarstvenik.....	14
4.2.	Događanja u Pakracu i na Plitvicama.....	16
4.3.	Zbor narodne garde (ZNG)	17
4.4.	Hrvatske Oružane snage.....	18
4.5.	Hrvatska vojska	19
5.	Prva (1.) brigada ZNG-a (Tigrovi).....	20
5.1.	Ustroj postrojbi Brigade	20
5.2.	Sastavnice Brigade	22
5.2.1.	Zapovjedništvo	22
5.2.2.	Prva bojna Tuškanac.....	23
5.2.3.	Druga bojna Rakitje	24
5.2.4.	Treća bojna Pionirski grad.....	24
5.2.5.	Četvrta bojna Kumrovec/Petruševac	25
5.2.6.	Peta bojna Vinica.....	27
5.2.7.	Šesta bojna Tomislavac	27

5.2.8.	Ostale sastavnice.....	28
6.	Ratni put Brigade	29
6.1.	Istočnoslavonsko bojište	30
6.1.1.	Ilok.....	32
6.1.2.	Erdut, Dalj, Aljmaš i Tenja.....	34
6.1.3.	Vukovar	35
6.2.	Banovinsko – pokupsko bojište.....	36
6.2.1.	Petrinja.....	37
6.2.2.	Hrvatska Kostajnica.....	38
6.3.	Zapadnoslavonsko bojište	40
6.3.1.	Nova Gradiška	41
6.3.2.	Novska	42
6.3.3.	Operacija Orkan '91	44
6.4.	Južno bojište	46
6.4.1.	Deblokada Dubrovnika.....	48
6.4.2.	Operacija <i>Tigar</i>	49
6.4.3.	Operacija <i>Oslobođena zemlja</i>	49
6.5.	Ostala bojišta	50
7.	Operacija <i>Bljesak</i>	51
8.	Operacija <i>Oluja</i>	53
9.	Zaključak.....	54
10.	Literatura.....	56
	Sažetak.....	58
	Abstract.....	59

1. Uvod

Prije trideset godina, Hrvatska je započela krajnju borbu za svoj nekoliko stoljeća dug san o stvaranju vlastite države koja je samostalna i suverena u svojim vlastitim granicama. Upravo to, Republika Hrvatska postigla je Domovinskim ratom (1991.-1995.) kojim je srpskoj agresorskoj vojsci pokazala kako nije bitna brojnost boraca, nego želja, vjera i nada u ono bolje što slijedi. U ratu su se borile mnoge postrojbe, mnoge brigade, a sve one su bile sastavljene od prvotnih polaznika Tečaja Prvi hrvatski redarstvenik, koji je ujedno bio i temelj stvaranja Hrvatske vojske. Nakon ustroja Zbora narodne garde (ZNG) stvoreno je ukupno devet gardijskih brigada, među kojima se nalazi i ona o kojoj će u ovome radu biti riječ. Naime, prva ustrojena Brigada bila je 1. brigada ZNG-a, javnosti poznata i pod imenom *Tigrovi*. Bazirajući se na upravo na njenoj Monografiji, ovaj se rad bavi prikazom njezina nastanka, kao i nastanka njezinih sastavnica, odnosno šest bojni čije su baze nastanka bile razmještene po čitavoj središnjoj Hrvatskoj. Također, prikazat će se ratni put Brigade, njeno djelovanje u svim dijelovima današnje Republike Hrvatske, od Iloka i Vukovara pa sve do Dubrovnika i Konavala. Vođeni glavnim zapovjednicima, među kojima su bili Josip Lucić i Marijan Mareković, Tigrovi su u vrlo kratkim rokovima uspješno izvršavali svoje zadaće i tako pripomogli drugim hrvatskim postrojbama u istjerivanju neprijateljskih snaga s našeg teritorija. Nakon prikaza ratnoga puta, u radu su izdvojene dvije ključne operacije kojima je završen ratni sukob, a to su *Bljesak* i *Oluja*, u kojima su vrlo značajnu ulogu, uz 4. gardijsku brigadu, odigrali i pripadnici 1. gardijske brigade.

2. Raspad Jugoslavije

Smrću jugoslavenskog predsjednika Josipa Broza Tita 4. svibnja 1980. i njegova suradnika Edvarda Kardelja (početak 1979.god) Jugoslavija je izgubila dva vodeća političara, nakon čega je bilo potrebno jako brzo naći novo vodstvo države. Poznato je kako je sam Tito predložio stvaranje kolektivnog oblika predsjedništva, kojim bi svaka republika imala svog predsjednika koji bi se smjenjivali jednom godišnje u državnom Predsjedništvu, ali i svake dvije godine u Predsjedništvu Saveza komunista Jugoslavije. Poznato nam je kako je prvi vjesnik samoga raspada bila gospodarska kriza, koja je započela još 1970-ih godina, a najviše se odrazila nakon desetak godina, kroz izrazito velike dugove, visoke stope inflacije i nezaposlenosti.

2.1. Ekonomska kriza

Moguće je potvrditi kako je Jugoslavija Titovom smrću počela gubiti svoj sjaj i svoju jačinu, što je dovelo i do njenog kasnijeg raspada. U to je vrijeme država bila u jako teškoj gospodarskoj krizi obilježenoj dugovima, velikim otprilike 20 milijardi i 510 milijuna dolara, što je ujedno bilo i nemoguće vratiti, čime je Jugoslavija postala jedna od najzaduženijih zemalja svijeta^{1,2}. Ti su dugovi nastali prvenstveno tako što je svaka Republika zasebno uzimala zajmove, koji su kasnije naplaćivani samoj Federaciji. S takvim je djelovanjem prvo započela Srbija, a za njom su uslijedile sve ostale Republike. Prvih nekoliko godina postojanja krize, njeno se postojanje negiralo. Nakon što je obznanjena javnosti, kriza je najviše djelovala na povećavanje broja nezaposlenih ljudi koja je dalje potakla na inflaciju koja je 1981. godine porasla na razinu od 45%, posebice prema zemljama Srednje Europe, tj. Njemačkoj. Najveća stopa nezaposlenosti bila je na prostoru Kosova (24%), a najmanja u Sloveniji (1,4%).³ Uz to je također novčana valuta (dinar) gubila svu svoju vrijednost. Uvedene su brojne mjere štednje, ali one nisu imale nekoga većeg učinka na poboljšanje stanja. Za vađenje Jugoslavije iz krize bila je zadužena Milka Planinc, koja je na čelo savezne vlade došla 15. svibnja 1982. godine. U to je vrijeme vlada uspjela prikupiti 4,5 milijardi dolara kako bi se otplatili dugovi, a uz to su uvedene strože restriktivnije mjere, kao što su recimo bili bonovi na benzin, plaćanje prijelaza granica i smanjenje stope uvoza.⁴ No, njena vlada ipak nije uspjela riješiti krizu, a

¹ Marijan D. (2016.). *Domovinski rat*. Zagreb: Despot Infinitus d.o.o. str. 17.

² Goldstein, I. (2003). *Hrvatska povijest*. Novi Liber: Zagreb. str. 351.

³ Marijan D. (2016.) *Domovinski rat*. str. 17.

⁴ Bilandžić D. (1999.). *Hrvatska moderna povijest*. Zagreb: Golden marketing. str. 719.

sama Milka je optuživana da je prelijevala dohodak iz gospodarstva Srbije i manje razvijenih zemalja Makedonije i Crne Gore, u Hrvatsku i Sloveniju, nakon čega je podnijela ostavku 1986. godine.⁵ Njenu je funkciju preuzeo Branko Mikulić, koji je također bio prisiljen dati ostavku (1988. godine) jer je bio izrazito napadan od strane srpske političke scene. Njega je zamijenio Ante Marković koji je pokrenuo nove reforme kako bi napokon izvukli državu iz krize. On je uspio smanjiti inflaciju i vanjske dugove, a uz to je i vrijednost dinara stabilizirana.

Raspadom SKJ u siječnju 1990. godine, jugoslavensko tržište nije više bilo jedinstveno, nego je bio prisutan sukob između Srbije i Slovenije, uzrokovan posebice Miloševićevom agresivnom politikom

2.2. Srpski nacionalizam

Ekonomska situacija (kriza), ali i ona politička, osamdesetih godina bivala je sve teža, a istovremeno je jačao i srpski nacionalizam na čelu sa Slobodanom Miloševićem i njegovom idejom Velike Srbije (njena bi zapadna granica bila duboko u hrvatskom teritoriju, i to po liniji Virovitica – Pakrac – Karlovac – Ogulin – dio Gorskog kotara – Karlobag; što je zapravo bila granica osmanskih osvajanja hrvatskih prostora do 17. stoljeća).⁶ S druge strane, ostale autonomne pokrajine zagovarale su decentralizaciju i vlastitu upravu koju su bile stekle Ustavom iz 1974. godine. To naravno, Srbima nije odgovaralo, zbog čega su se nametali kao ugroženi i neslobodni narod, uz brojne optužbe upućene Hrvatima za zločine za vrijeme Drugog svjetskog rata. Slovenija se dosta oštro počela protiviti srpskom nacionalizmu, pri čemu se javlja i želja za osamostaljenjem i izlaskom iz Jugoslavije. Upravo se tamo, u Ljubljani, 1. prosinca 1989. godine trebao održati tzv. miting istine, na kojem su trebali sudjelovati brojni podupiratelji srpskih političkih zamisli. Kako je njegova najava izazvala veliko nezadovoljstvo u Sloveniji, tako i u Hrvatskoj, on je zabranjen od strane slovenske vlasti. Zbog toga Srbija počinje prekidati odnose sa Slovenijom uz uvođenje ekonomske blokade (bojkot slovenskih proizvoda), koja je, moguće je reći, označila i početak samog kraja SFRJ.⁷ Glavni akter u jačanju srpskih zamisli upravo je bio Slobodan Milošević koji je na svojim mitinzima održavao govore kojima je poticao narod na brojne pobune, a njegova je jedina

⁵ Milanović, T. (2011). *Kriza 1980-ih u Jugoslaviji i međunarodni pogledi*. Rostra, 4. (4.), str. 86.
<https://hrcak.srce.hr/169546>

⁶ Lucić J. (gl. ur.) (2013.). *1. gardijska brigada Hrvatske vojske – Tigrovi*. Zagreb: Udruga ratnih veterana 1. gardijske brigade Tigrovi. str. 8.

⁷ Matković, H. (1998). *Povijest Jugoslavije (1918.-1991.)*. Zagreb: Naklada Pavičić. str. 405.-407.

ambicija bila da zamijeni Tita. Stoga se upravo na takvim mitinzima pjevalo: „Sad se narod uveliko pita, tko će nama da zamijeni Tita, sad se znade tko je drugi Tito, Slobodan je ime plemenito.“⁸ Jedan od govora održan je u Kninu 8. i 9. srpnja 1989. godine. Na njemu je Milošević odredio Knin kao središte srpske pobune na prostoru Hrvatske, a dvije godine kasnije, on će postati glavni grad tzv. SAO Krajine, koja je proglašena 21. prosinca 1990. godine. Upravo je on bio taj koji je na neki način dotukao postojanje Jugoslavije u svakom smislu, uključujući nacionalni i gospodarski smisao, što je dalje dovelo do Domovinskog rata i srpske agresije na Republiku Hrvatsku.

2.3. Put prema hrvatskoj demokraciji

Na hrvatskoj političkoj sceni u to je vrijeme kraja 1980-ih godina došlo do stvaranja stranaka, među kojima su prvoosnovana Hrvatsko socijalno-liberalna stranka (HSLs) predvođena Slavkom Goldsteinom i Vladom Gotovcem, i Hrvatska demokratska zajednica (HDZ) okupljena oko dr. Franje Tuđmana i braće Veselica. Njihova je popularnost rasla iz dana u dan, a na 11. kongresu Saveza komunista Hrvatske odobrena je težnja za višestranačkim sustavom u državi, i naravno, za mogućnost slobodnih izbora. Na tom je kongresu također i Ivica Račan izabran za predsjednika Centralnog komiteta.

Uz ove dvije stranke koje su imale nebrojeno najviše podupiratelja, u Hrvatskoj je osnovano njih još nekoliko. Među njima je i Socijaldemokratska stranka Hrvatske, nastala 16. prosinca 1989. godine, pod vodstvom Antuna Vujića. Četiri dana nakon nje osnovana je Zelena akcija Splita, a 20. siječnja 1990. godine Zelena akcija Zagreba. Uz njih nastajale su i Hrvatska stranka, Istarski demokratski sabor, Jugoslavenska demokratska stranka i mnoge druge.⁹

Gotovo 55% naroda u Hrvatskoj nije osjećalo ikakvu pripadnost i povezanost sa Jugoslavijom, pri čemu se javljala težnja za organizacijom slobodnih izbora i uvođenje višestranačja u državu. Te su težnje odbijene na posljednjem, 14. kongresu Saveza komunista Jugoslavije. Čitavi je kongres obilježen sukobima i nesuglasicama, pri čemu su sva hrvatska i slovenska zahtijevanja odbijena, što je bio i uzrok njihova napuštanja samog susreta, a on je ubrzo i prekinut. S druge strane, srpska strana, predvođena Miloševićem, nastojala je nametnuti svoju želju da Jugoslavija bude centralizirana i unitarna država.

⁸ Bilandžić D. (1999.) *Hrvatska moderna povijest*. str. 756.

⁹ *Ibid.* str. 768-769

Dana 22. travnja 1990. godine u Hrvatskoj su po prvi puta održani višestranački izbori, a narod je sve više izražavao želju za stvaranjem vlastite države i pružanje otpora srpskoj političkoj agresiji predvođenoj Slobodanom Miloševićem. Na izborima je najpopularniji bio HDZ uz Franju Tuđmana, a njegova je popularnost još više porasla nakon neuspjelog atentata na predizbornom skupu u Benkovcu 18. ožujka 1990. godine. Ta je stranka i odnijela pobjedu sa 41,4% glasova za zastupnički dom i 44% glasova za Županijski dom, čime je on osigurao dvotrećinsku većinu. Nova vlada i Sabor stvoreni su 30. svibnja 1990. godine, a Tuđman je izabran za predsjednika predsjedništva Republike Hrvatske, što je dalje potvrdio na prvim predsjedničkim izborima 1992. godine, gdje je i pobijedio. Dužnost predsjednika Vlade Republike Hrvatske na obnašanje je dobio Stjepan Mesić, a u kolovozu iste te godine Josip Manolić, čije su vlade postojale od 30. svibnja do 2. kolovoza 1991. godine, kada je stvorena nova višestranačka vlada, čiji je premijer bio Franjo Gregurić.¹⁰

Kako bi dobio odgovor o pitanjima vezanim za buduće ustrojstvo Jugoslavije, predsjednik Franjo Tuđman je 25. travnja 1991. godine donio odluku o raspisivanju referenduma, u kojem će biračima biti ponuđene dvije opcije – savez suverenih država prema prijedlogu Republike Hrvatske i Republike Slovenije, ili ostanak u Jugoslaviji kao jedinstvenoj saveznoj državi prema prijedlogu Republike Srbije i SR Crne Gore.¹¹ Građani su na referendumu imali obvezu na takvo pitanje odgovoriti jesu li za ili protiv. On je održan 19. svibnja 1991. godine te su rezultati prikazali kako se od ukupnog broja birača, njih 94,24% odlučilo za savez suverenih država i 92,18% glasača nije podržalo ostanak u Jugoslaviji.¹² Sukladno tim rezultatima Republika Hrvatska je 25. lipnja 1991. godine kroz *Ustavnu odluku o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske; Ustavni zakon o izmjeni i dopuni Ustavnoga zakona za provedbu Ustava Republike Hrvatske i Deklaraciju o proglašenju suverene i samostalne Republike Hrvatske* koje je donio Sabor RH, proglašena samostalnom i suverenom državom.¹³

¹⁰ Marijan D. (2016.) *Domovinski rat*, str. 20.

¹¹ *Ibid.*

¹² *Ibid.*

¹³ Lucić J. (gl.ur.) (2013.) str. 14

3. Oružane snage Jugoslavije

Oružane snage Jugoslavije bile su podijeljene na Jugoslavensku narodnu armiju (JNA) i Teritorijalnu obranu (TO). JNA je bila jako dobro naoružana i služila je kao operativna federativna vojska, dok je TO bila manje naoružana, imala je više republički karakter i služila je za nadzor samog teritorija SFRJ.

3.1. Jugoslavenska narodna armija

Jugoslavenska se narodna armija dijelila na mirnodopsku i ratnu, pri čemu se mirnodopska sastojala od privremenog i stalnog sastava. U privremeni sastav spadali su vojnici koji su služili vojni rok, dok su unutar stalnog sastava bili oficiri, civili na službi i vojnici po ugovoru. U početku 90-ih godina unutar JNA bilo je oko 275 341 pripadnika, a njih je na području Hrvatske bilo oko 60 000.¹⁴ Savezni sekretarijat za narodnu obranu je bio glavno tijelo Predsjedništva SFRJ koje je imalo ulogu zapovijedanja oružanim snagama. Unutar SSNO bio je Generalštab oružanih snaga, četiri sektora, tri uprave, dva odjeljenja i još tri organizacijske jedinice.¹⁵ U vrijeme sukoba protiv Hrvatske na čelu SSNO-a bio je Veljko Kadijević.

U 1980-ima, prema dogovorenom planu *Jedinstva*, čiji je pokretač bio admiral Branko Mamula, JNA je bila organizirana u sustav korpusa Kopnene vojske, korpusa Ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane (RV i PVO), vojnopomorskih sektora (VPS) i niz taktičkih sastava koji su bili podređeni komandama vojnih oblasti, odnosno Komandi Vojnopomorske oblasti (VPO) i Komandi RV i PVO, a one su bile strategijske skupine.¹⁶ Uloga tog plana bila je podrediti snage TO-a pod JNA, što je bilo uspješno. Njime je također JNA podijeljena na četiri različite vojne oblasti. Na taj je način spajanjem 1. i 7. armije stvorena 1. vojna oblast čija je Komanda bila u Beogradu, a obuhvaćala je područje Bosne i Hercegovine (bez Bihaća), Vojvodine, Slavonije i Srbije (bez istočnoga dijela).¹⁷ Uz te postrojbe, ova je oblast u svome sastavu imala i Sarajevski, Banjalučki, Novosadski, Tuzlanski, Kragujevački i Užički korpus, kao i komandu obrane Beograda i još nekoliko divizija.¹⁸ Spajanjem 2. i 3.

¹⁴ Marijan D. (2016.) *Domovinski rat*, str. str. 47.

¹⁵ *Ibid.*

¹⁶ *Ibid.*

¹⁷ Marijan, D. (2003). Davor Marijan: "Jedinstvo" – Posljednji ustroj JNA. *Polemos*, VI (11-12), str. 22.

Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/2671>

¹⁸ *Ibid.*

armije nastala je 3. vojna oblast, čije je zapovjedništvo bilo smješteno u Skoplju, i unutar nje bili su Titogradski, Niški, Bitolski, Kumanovski i Prištinski korpus, kao i jedna (37.) motorizirana divizija.¹⁹ U gradu Splitu bilo je sjedište vojnopomorske oblasti, koja je dalje bila podijeljena na tri različita vojnopomorska sektora, flotu i jedan korpus, a njena je osnovna uloga bila pokrivanje prostora obale Jadrana, obuhvaćajući prostor Istre, Primorja, Dalmacije i otoka, te dijela istočne Hercegovine i Boke kotorske.²⁰ Unutar sjeverne Dalmacije bio je prisutan 9. korpus, čije je sjedište bilo u Kninu, dok je za sjeverni Jadran središte korpusa bilo u Puli. Za dio srednjeg Jadrana središte korpusa bilo je u Šibeniku, a za južni u Kumboru. Peta vojna oblast obuhvaćala je prostor Slovenije, sjeverozapada Hrvatske, Gorskog kotara, Like, Korduna, Banovine i prostora Bihaća, a samo središte joj je bilo u Zagrebu.²¹ Na taj je način Hrvatska bila podijeljena između više „komandi“, čime su republička vodstva (protivno Ustavu iz 1974. godine) isključena iz sustava zapovijedanja snagama Teritorijalne obrane i podređena zapovjedništvu Jugoslavenske narodne armije i njezina pretvaranja u srpsku vojsku.²²

Do kraja 1991. godine, hrvatske su snage uspjele zarobiti Varaždinski korpus, dok je onaj Riječki premješten na prostor istočne Hercegovine, a Zagrebački u Bihać. Početkom iduće godine, odnosno, reorganizacijom JNA peta je vojna oblast preimenovana u drugu vojnu oblast i središte joj je postavljeno u Sarajevo. U tu su oblast spadali Sarajevski, Banjalučki, Kninski, Bihaćki i Tuzlanski korpus. Također je bitno za naglasiti kako je ukinuta vojnopomorska oblast, a stvorena je Ratna mornarica. Takva je podjela bila prisutna sve do svibnja 1992. godine kada je JNA formalno prestala sa svojim postojanjem.

3.2. Teritorijalna obrana

Kao jedna od sastavnica oružanih snaga Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije ističe se i Teritorijalna obrana, osnovana još 1968. godine, kao jugoslavenski pokušaj ostvarenja koncepcije naoružanoga naroda Karla Marxa.²³ Njeno je jačanje posebno zabilježeno nakon smrti Josipa Broza Tita. TO je bila prisutna u svim Republikama i pokrajinama, a one su imale dosta visok stupanj pri njihovom upravljanju. Glavno

¹⁹ *Ibid.*

²⁰ *Ibid.*

²¹ Marijan D. (2016.) *Domovinski rat*, str. 47.

²² Lucić J. (gl.ur.) (2013.) str. 8

²³ Marijan D. (2016.) *Domovinski rat* str 50.

zapovjedništvo TO bilo je pod upravom Predsjedništva SFRJ i SSNO-a.²⁴ Svaka ta SR na čijem se prostoru nalazila TO imala je ulogu pri njenom naoružavanju i uvježbavanju njenoga pričuvnog sastava, odnosno TO je na njihovim prostorima bila organizirana u različite štabove, postrojbe i ustanove koje su bile i republičke, na najvišoj razini, kao i općinske, najbrojnije.²⁵

Najzastupljenije snage TO bile su one srpske, i to posebice one iz Vojvodine, koje su u ljeto 1991. godine mobilizirane na prostoru Srijema, odnosno, uz granicu s Hrvatskom. U početnoj agresiji na RH sudjelovali su i sastavi iz BiH, i to posebice s prostora Bosanske Krajine i Istočne Hercegovine, kao i snage TO Crne Gore, koje su djelovale na prostor juga Hrvatske iz Bara, Budve, Kotora i Herceg Novog.²⁶ U početku 1990-ih godina TO SR Hrvatske se sastojala od Republičkog štaba, deset zonskih štabova, stotinjak štabova TO-a, 30-ak brigada TO-a i velikog broja manjih sastava prostorne strukture.²⁷

3.2.1. Razoružanje TO

Nakon što je uspostavljena vlast u Hrvatskoj, odnosno nakon HDZ-ove uvjerljive pobjede na izborima, JNA se tome naravno usprotivila. Ubrzo je zbog toga provela i razoružanje republičkih Teritorijalnih obrana na koje se pripremala dva mjeseca. To je razoružanje naređeno i prije samih izbora, odnosno 14. svibnja 1990. godine. Tadašnji predsjednik Predsjedništva SR Hrvatske Ivo Latin naglasio je kako nitko u Hrvatskoj nije uopće bio obaviješten o tom činu iako je TO bila pod izričitom nadležnošću Republike.²⁸ Poznato nam je kako se Hrvatska nije opirala oduzimanju tog oružja koje je bilo čuvano u 364 objekta, od kojih je njih čak 178 bilo pod JNA, zbog čega je ono bilo puka formalnost zbog koje je Hrvatska preko noći ostala bez velike količine naoružanja koje je bilo dostatno za otprilike 204 000 ljudi.²⁹ Taj je događaj imao jako velike posljedice koje su bile vidljive i u godinama koje su uslijedile, zbog čega je Hrvatska bila prisiljena kupovati strano i otimati vlastito oružje od agresorskih snaga.³⁰

²⁴ Marijan, D. (2008). Sudionici i osnovne značajke rata u Hrvatskoj 1990. - 1991.. *Časopis za suvremenu povijest*, 40 (1), str. 48. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/27108>

²⁵ *Ibid.*

²⁶ Marijan D. (2016.) *Domovinski rat*. str. 49.

²⁷ *Ibid.* str. 50.

²⁸ Runtić D. (2004.) *Domovinski rat: rat prije rata*, Vinkovci – Šibenik: Biblioteka Domovinski rat, str. 65.

²⁹ Marijan, D. (2003). Davor Marijan: "Jedinstvo" – Posljednji ustroj JNA. *Polemos*, VI (11-12), str. 67.

Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/2671>

³⁰ Bilandžić D. (2001.) *Propast Jugoslavije i stvaranje moderne Hrvatske*, Zagreb: Biblioteka Povjesnica, str. 149-150.

Upravo to naglasio je Borislav Jović, tadašnji predstavnik najvišeg političkog organa u Jugoslaviji, govoreći: „Poduzimamo mere da se u Sloveniji i Hrvatskoj oduzme oružje iz civilnih skladišta Teritorijalne obrane i da se prenese u vojna skladišta. Nećemo dozvoliti da oružje Teritorijalne obrane zloupotrebe u eventualnim sukobima ili za nasilno odvajanje... Praktično smo ih razoružali...“³¹ U istom tom govoru može se sagledati politička pozadina prethodnog događaja: „(...) Formalno, ovo je učinio načelnik Generalštaba, ali faktički po našem nalogu. Slovenci i Hrvati su oštro reagovali, ali nemaju kud“, i da „neće dozvoliti da oružje Teritorijalne odbrane zlouporabe u eventualnim sukobima ili za nasilno otopljenje.“³²

Nakon oduzimanja oružja, hrvatske su mu se snage, kao i slovenske, naravno usprotivile, zbog čega je i došlo do prosvjeda. Hrvatska je tražila da se to oružje vrati natrag, no naravno, to JNA nije učinila, čak štoviše, tvrdila je da ona nije razoružala TO, nego da ju je bolje zaštitila od moguće krađe.³³ Samim time, ona je tvrdila kako to oružje uopće nije „oduzeto“, već „izuzeto“, odnosno, premješteno u znatno „sigurnija skladišta“.³⁴

JNA je nadalje nastojala zauzeti većinu štabova Teritorijalne obrane, dok je s druge strane i hrvatska vlast također nastojala preuzeti Republički štab TO, ali neuspješno, posebice zbog toga što je tadašnji Komandant TO-a, general Zdravko Novoselić bio više naklonjen JNA.³⁵ Pritisak na TO i na njega je rastao početkom 1991. godine, i to zbog toga što je broj zaposlenih u njihovim snagama smanjen, a poneke su postrojbe i ukinute, ili pak privučene na hrvatsku stranu. Ubrzo je sama TO prenesena u sastav novonastale Hrvatske vojske.

4. Stvaranje Hrvatske vojske

Ubrzo nakon što je JNA razoružala Teritorijalnu obranu, po hrvatskom su teritoriju počele izbijati pobune stanovništva srpske nacionalnosti. U to je vrijeme glavni oslonac hrvatske obrane preuzelo Ministarstvo unutarnjih poslova, kao i tadašnja milicija. Dana 14. lipnja 1990. godine Predsjedništvo Republike Hrvatske donijelo je odluku o preustroju milicije (određeno je kako joj je glavna funkcija čuvanje društvenih vrijednosti i zaštita ljudskih prava,

³¹ Runtić D. (2004.) *Domovinski rat: rat prije rata*, str. 64.

³² Marijan D. (2016.) *Domovinski rat*, str. 67.

³³ *Ibid.*

³⁴ Runtić D. (2004.) *Domovinski rat: rat prije rata*, str.65.

³⁵ Marijan D. (2016.) *Domovinski rat*, str. 67.

a također su ukinute mjere praćenja i prisluškivanja ljudi) i preimenovanju u redarstvo, a zatim i u policiju.³⁶

4.1. Prvi hrvatski redarstvenik

Na poziciju ministra unutarnjih poslova tada je zasjeo Josip Boljkovac, koji je odmah pri početku svog mandata zatekao dosta teško stanje u nacionalnom sastavu milicije. Točnije, u ukupnom udjelu tadašnjeg hrvatskog stanovništva, njih svega 11,5% bilo je srpske nacionalnosti, dok ih je unutar MUP-a bilo preko 60%.³⁷ Zbog toga je želio povećati broj pripadnika hrvatske nacionalnosti, naravno sukladno zakonu, pri čemu je rekao: „Računao sam da ćemo spremati oružanu formaciju za aktivnu obranu, ali tako da ćemo primanjem Hrvata ispraviti nacionalnu neravnopravnost u policiji. To je vrijeme kada je bilo nešto više od 13 000 policajaca, od kojih u uniformi nešto više od 7000. Tu je, dakle postojala mogućnost povećavanja broja. Tako smo se mi odlučili za tečaj za prve hrvatske redarstvenike.“³⁸ Tu je najbitnije naglasiti činjenicu da: „Dakle, nismo išli otpuštati nikoga od Srba, već samo primati nove, s tim da oni budu uglavnom Hrvati.“³⁹ Boljkovac je bio svjestan da otpuštanje viška zaposlenih srpske nacionalnosti može poslužiti srpskim ekstremistima kao povod za sukobe.⁴⁰ Proširenje mu je omogućeno na temelju tadašnjeg *Zakona o unutarnjim poslovima*, koji je dopuštao da republički sekretar za unutarnje poslove po potrebi društvene situacije (političkog stanja) može formirati onoliki broj jedinica posebne namjene koliki mu je bio potreban.⁴¹

Kriterija za primanje na Tečaj nije bilo previše. Glavno što se od polaznika tražilo bilo je domoljublje i dragovoljnost, upravo zbog čega se u vrlo kratkom roku, u svega petnaestak dana, okupio jako veliki broj dobrovoljaca. Zadaću formiranja glavnog zapovjedništva dobio je Marko Lukić, tadašnji zamjenik zapovjednika jedinice za posebne namjene RSUP-a.⁴² Prvenstveno su se počeli okupljati zapovjednici satnija i vodova, koji su imali prethodno znanje zbog završene vojne akademije. Dana 1. kolovoza 1990. godine održan je prvi sastanak zapovjedništva (na sastanku su podijeljene dužnosti i određeni zadaci), a već četiri dana kasnije (5. kolovoza) otprilike 1800 polaznika Tečaja ustrojeno je u dvije bojne, odnosno, sedam

³⁶ Runtić D. (2004.) *Domovinski rat: rat prije rata*, str.67.

³⁷ *Ibid.* str. 73.

³⁸ *Ibid.*

³⁹ *Ibid.*

⁴⁰ Lucić J. (gl.ur.) (2013.) str. 10.

⁴¹ Runtić D. (2004.) *Domovinski rat: rat prije rata*, str 75.

⁴² *Policija u Domovinskom ratu 1990.-1991.: Svjedočenja o herojskom vremenu*, Zagreb, Ministarstvo unutarnjih poslova RH, https://mup.gov.hr/UserDocsImages/Glasilo%20MUP/2010/prilog_42.pdf

satnija.⁴³ Okupljanje tih mladih dragovoljaca – sirotinje, političkih nezadovoljnika, zaposlenih i besposlenih mladih ljudi, ljudi željnih da žive svoji na svome, ljudi koji sanjaju o vlastitoj državi – činila je uglavnom Hrvatska demokratska zajednica i njeni ogranci i ljudi po terenu.⁴⁴

Samo tri dana nakon okupljanja prvih redarstvenika (8. kolovoza), u Šimunsku je došao predsjednik Predsjedništva Republike Hrvatske, dr. Franjo Tuđman, koji je održao govor koji je i dan danas mnogima u sjećanju: „Pred vama, koji ste dragovoljno stupili u ovaj prvi tečaj Škole unutarnjih poslova Republike Hrvatske, velika je i odgovorna zadaća. Vi morate biti pravi predstavnici nove demokratske suverene vlasti Hrvatske i zadobit povjerenje ljudi. Morate biti odlučni i odrješiti, nepomirljivi, ali i krajnje uljudni i kulturni. Svaki čovjek mora vas osjetiti kao svojeg čuvara, kao svog predstavnika. I u tom smislu, ja vas molim, ali i zapovijedam, da se pojavite na ulicama, u selima i gradovima, i da budete ono što će od vas zahtijevati vaš ministar i što će vrhovništvo Hrvatske zahtijevati – da budete zaista jamstvo mira i poretka Republike Hrvatske.“⁴⁵ Nadalje naglasio je: „Vi trebate biti čuvari mirnog sna naših građana, čuvari blaga naših ljudi, ali i čuvari ustavnog i pravnog poretka Republike Hrvatske. Pred vama je velika i odgovorna zadaća. Vi morate ovladati i ne samo vještinom i znanjem svoga posla, vi morate biti pravi predstavnici nove demokratske i suverene vlasti Republike Hrvatske. Vi morate zadovoljiti na službi, ali morate zadobiti povjerenje naših ljudi, svakog našeg čovjeka, od djeteta, žena, do muškaraca i čitavoga naroda.“⁴⁶

Devet dana kasnije, 17. kolovoza, tri helikoptera MUP-a RH u kojima su bili pripadnici prvih redarstvenika bili su presretni od strane borbenih zrakoplova JNA na prostoru Like, pri čemu im je zapovjedbno vraćanje na zagrebačko uzletište, ili će biti srušeni. Isti taj dan na prometnicama u okolici Knina, Obrovca i Benkovca osvanule su barikade, čime je započeta *balvan revolucija*.⁴⁷ Milan Babić je ubrzo proglasio *ratno stanje* i taj dan u povijesti označava službeni početak Domovinskog rata. Od toga dana, svih 15 osnovanih satnija Prvih hrvatskih redarstvenika svakodnevno izvršava vojne zadaće u policijskim postajama na čitavom teritoriju Republike Hrvatske. Posebno su se istaknuli u suzbijanju pobuna srpskog stanovništva na prostoru Gline, Kostajnice i Dvora na Uni.⁴⁸

⁴³ *Ibid.* str. 7.

⁴⁴ Runtić D. (2004.) *Domovinski rat: rat prije rata*, str. 104.

⁴⁵ *Ibid.* str. 103.

⁴⁶ *Policija u Domovinskom ratu 1990.-1991.: Svjedočenja o herojskom vremenu*, str 7.

⁴⁷ *Ibid.* str. 8.

⁴⁸ *Ibid.*

4.2. Događanja u Pakracu i na Plitvicama

U početnim mjesecima 1991. godine polaznici tečaja Prvi hrvatski redarstvenik već su bili raspoređeni po policijskim upravama diljem Republike Hrvatske, i to posebice na prostoru na kojem je bilo dosta srpskih pobuna. Dio njih bio je smješten u zapadnoj Slavoniji, gdje je napetost rasla iz dana u dan, a posebice nakon 22. veljače kada je donesena odluka o stavljanju policijske postaje u Pakracu pod nadležnost SUP-a Krajine.⁴⁹ Ubrzo su na tom prostoru mobilizirani (ilegalno) pripadnici srpske nacionalnosti, koji su bespravno razoružali i zatočili šesnaest policajaca hrvatske nacionalnosti (1. ožujka), a pritom su blokirali i ceste koje vode prema gradu.

Nakon događaja u Pakracu, vijesti o Srbima kao ugroženima u Hrvatskoj rasle su još većom žestinom, i to putem medija koji su prenosili takvu vrstu vijesti. To je vrijeme bila sama tzv. uvertira u ono što tek slijedi. Već 25. ožujka, srpski su nacionalisti najavili tzv. *miting istine* na Plitvicama, kojem je glavni cilj bio pripojiti nacionalni park Plitvička jezera tamošnjoj SAO Krajini. Sukladno tim rastućim tenzijama, MUP RH je 31. ožujka izdao priopćenje o održavanju vojne akcije. Ono je glasilo: „Kao što smo već informirali javnost, MUP RH uputio je jasno upozorenje organizatorima i izvršiteljima nezakonitih radnji, kojima je na nasilan način ugroženo normalno poslovanje Nacionalnog parka Plitvice i dovedena u pitanje imovina od nacionalne vrijednosti i onemogućeno funkcioniranje organa vlasti na ovom području. (...) Stoga su policijske uprave Karlovca i Gospića 31. ožujka 1991. godine u ranim jutarnjim satima uputile dio svojih snaga na Plitvice sa svrhom uspostaviti javni red i mir na tom području. Djelatnici MUP-a RH, došavši na Plitvice, naišli su na velik broj barikada s kojih je na njih otvorena vatra iz vatrenog oružja. Teroristi su bezglavo otvarali vatru i na civilna vozila, koja su se zatekla na licu mjesta. U sukobu policijskih snaga i naoružanih terorističkih skupina, prema dosad pristiglim podacima, jedan je policajac poginuo, a sedam ih je ranjeno. Ministarstvo ne raspolaže podacima o broju ranjenih i poginulih među teroristima.“⁵⁰

⁴⁹ Runtić D.(2004.) *Domovinski rat: rat prije rata*, str. 205.

⁵⁰ *Ibid.* str 217.

4.3. Zbor narodne garde (ZNG)

Zbog događaja u Pakracu i na Plitvicama i sustavnim prijetnjama JNA hrvatsko je vodstvo trebalo preustrojiti svoje vojne snage.⁵¹ No to nije bilo moguće upravo iz razloga što je Hrvatska u to vrijeme još uvijek bila u sastavu SFRJ i tadašnje odredbe onemogućavale su tako nešto izvan okvira samog MUP-a.⁵² Zbog toga je 9. travnja 1991. godine u Zagrebu održana prva sjednica Vrhovnog državnog vijeća (njegovi članovi bili su predsjednik Vlade, predsjednik Sabora, predstavnik Hrvatske u Predsjedništvu SFRJ, ministri obrane, unutarnjih i vanjskih poslova, predstojnik Ureda za zaštitu ustavnog poretka i sam predsjednik RH dr. Franjo Tuđman).⁵³ Na tom je sastanku donesena odluka o preustroju redarstvenih snaga MUP-a na razini organizacije i institucije. Također je određeno da se jedan dio snaga, najviše one za posebne namjene, stavi pod zapovjedništvo Ministarstva obrane. Ta novonastala formacija će se kasnije službeno zvati Zbor narodne garde (ZNG), i ona je, možemo reći, bila jedna od osnovica iz koje je kasnije nastala Hrvatska vojska (HV). Na temelju tih donesenih odluka Vlada RH je 12. travnja Hrvatskom saboru uputila *Prijedlog Zakona o unutarnjim poslovima*, kojim je predviđeno osnivanje ZNG kao „profesionalne i uniformirane oružane jedinice koja bi bila organizirana u skladu s načelima vojnog ustroja, čiji bi ciljevi bili obavljanje obrambeno-redarstvenih dužnosti“.⁵⁴ Tim Prijedlogom odvojile bi se dužnosti policije od ZNG. Sabor Republike Hrvatske je šest dana kasnije (18. travnja) donio *Zakon o izmjenama i dopuna Zakona o unutarnjim poslovima*, kojim je stvorena pravna osnova za osnivanje ZNG-a. On je u svojoj početnoj fazi postojanja bio dosta sličan oružništvu i bio je namijenjen samom slamanju srpske pobune, a ne ratu protiv JNA.⁵⁵

Sami broj pripadnika ZNG, kao i njihove dužnosti, određivao bi sam predsjednik RH, naravno, uz prijedloge ministara unutarnjih poslova i obrane. Prve informacije o brojnosti pripadnika ZNG-a dao je tadašnji ministar obrane general Martin Špegelj, koji je ujedno bio i njegov glavni zapovjednik, govoreći da postoji devet brigada, pri čemu svaka broji između 2000 i 2500 pripadnika. Polovica od ukupnog broja pripadnika bila je unutar aktivnog sastava garde, dok su postojale još i pričuvne brigade koje su imale jednak broj pripadnika. Špegelj se ubrzo povukao sa pozicije glavnog zapovjednika ZNG-a, nakon čega su njime, sve do

⁵¹ Lucić J. (gl.ur.) (2013.) str. 11

⁵² *Ibid.*

⁵³ Runtić D.(2004.) *Domovinski rat: rat prije rata*, str 233.

⁵⁴ *Ibid.* str 234.

⁵⁵ Marijan D. (2016.) *Domovinski rat*. str. 52.

osnivanja Glavnog stožera Hrvatske vojske (GS HV), upravljali načelnik Štaba ZNG-a pukovnik Imra Agotić, ali i ministri obrane Šime Đodan i Luka Bebić.⁵⁶

Na stadionu NK Zagreb, 28. svibnja 1991. godine održana je smotra ZNG na kojoj su postrojeni pripadnici Počasne predsjedničke garde, Združeni odred policije, Mornarička brigada ZNG-a, Plave beretke, diverzanti, padobranc, pripadnici protuzračnih i protuoklopnih jedinica, pripadnici motoriziranih i zračnih jedinica pričuvnog sastava, glazba ZNG-a i sinjski alkari.⁵⁷ Svi postrojeni tada su položili prisegu pred predsjednikom dr. Franjom Tuđmanom, govoreći: „Svečano prisežem da ću vjerno i časno izvršavati dužnosti koje se od mene, pripadnika Hrvatske narodne garde zahtijevaju, i da ću se i svjesno i odgovorno pokoravati svim službenim naredbama i zapovijedima. Prisežem da ću, uz žrtvu vlastitog života, štititi i braniti svoju domovinu Hrvatsku i njen suverenitet, teritorijalnu cjelovitost i sve njene građane.“⁵⁸

Nakon prisege, predsjednik je zapovjednicima dodijelio brigadne zastave, čime su zapravo stvorene osnove za buduće prve četiri brigade Zbora narodne garde. To su bile tzv. A brigade, odnosno 1. je imala sjedište u Zagrebu; 2. u Trsteniku; 3. u Vinkovcima, a kasnije u Osijeku; i 4. u Splitu. Uz njih su unutar djelatnog sastava ZNG još bili i Specijalni bataljun Glavnoga stožera u Zagrebu i 63. samostalni bataljun u Slavonskoj Požegi. Nadalje, unutar pričuvnog sastava bile su pričuvne brigade i bataljuni.

Osnivanje i prvo postrojavanje ZNG-a je uz organizacijsku ulogu imalo i izrazito važnu moralnu ulogu pri stvaranju profesionalnih snaga HV-a, odnosno gardijskih brigada. U studenome 1992. godine ZNG je ukinut, a njegove A brigade preimenovane su u gardijske brigade HV.⁵⁹

4.4. Hrvatske Oružane snage

„Trajno“ zasjedanje Hrvatskog sabora, započelo je 18. lipnja 1991. godine, a taj pridjev nosi zbog toga što će biti aktivan sve dok se ne donesu svi zakoni i drugi državno-pravni dokumenti koji su potrebni kako bi se plebiscitarno izražena volja hrvatskog naroda o

⁵⁶ *Ibid.*

⁵⁷ Runtić D. (2004.) *Domovinski rat: rat prije rata*, str. 274.

⁵⁸ *Ibid.* str 274-275.

⁵⁹ Marijan D. (2016.) *Domovinski rat*. str. 53.

samostalnosti provela u djelo.⁶⁰ Već dva dana nakon početka zasjedanja Vlada RH je Saboru uputila *Prijedlog Zakona o obrani*, kojim se predviđalo da: „glavni čimbenik obrane suvereniteta, neovisnosti i teritorijalne cjelovitosti budu Hrvatske Oružane snage. Oružane snage tvorile bi jednu cjelinu, a sastojale bi se od Hrvatske vojske i Zbora narodne garde. (...) Vidovi Oružanih snaga bili bi Kopnena vojska, Ratno zrakoplovstvo i Ratna mornarica.“⁶¹ General Martin Špegelj objasnio je *Prijedlog*, pri čemu je naglasio da je: „*Zakon o obrani* jedan od najvažnijih propisa za ostvarivanje i zaštitu suvereniteta Republike Hrvatske.“⁶² Nedvojbeno je kako su *Zakonom*⁶³ stvoreni uvjeti za kvalitetno vođenje ratnih sukoba, kao i razvoj samih Oružanih snaga RH.

Unutar sastava OSRH bio je Glavni stožer HV-a, a unutar njega su bile tzv. podstožerne postrojbe; Hrvatska ratna mornarica (HRM); Hrvatsko ratno zrakoplovstvo (HRZ); Protuzračna obrana (PO); i šest operativnih zona Hrvatske vojske. Središta tih zona bila su u Zagrebu, Bjelovaru, Osijeku, Karlovcu, Rijeci i Splitu. U prosincu 1991. godine osnovano je Domobranstvo, koje je pri početku bilo organizirano po satnijama i bojnama koje su bile u sastavu operativnih zona, dok su na jesen iduće godine osnovane domobranske pukovnije.

4.5. Hrvatska vojska

Nakon što je Veljko Kadijević otvoreno objavio rat Republici Hrvatskoj, predsjednik Franjo Tuđman je 21. rujna zapovjedio osnivanje Glavnog stožera Hrvatske vojske. Tom odlukom stvoreni su potrebni uvjeti za što bolju i što kvalitetniju obranu i vođenje samog sukoba, kao i ukupan razvoj Oružanih snaga Republike Hrvatske.⁶⁴ Za njegova voditelja postavljen je general Anton Tus, dok su mu pomoćnici bili general Petar Stipetić i pukovnik Ante Roso. Nakon stvaranja HV, više od 80% časnika hrvatske nacionalnosti napustilo je službu JNA i pristupilo je HV-u. Bitno je za naglasiti kako su se Hrvatskoj vojsci pridružili i vojnici drugih nacionalnosti, među kojima su se isticali Srbi, Slovenci, Albanci i mnogi drugi. Umjesto formacije korpusa i divizija, HV je osnovao brigade unutar kojih je bilo po 1800 ljudi, kao i šest već prethodno spomenutih operativnih zona. S vremenom se broj vojnika povećavao (što je naravno ovisilo o intenzitetu morbi), pa se tako u samom početku 1992. godine unutar

⁶⁰ Runtić D. (2004.) *Domovinski rat: rat prije rata*, str. 283.

⁶¹ *Ibid.*

⁶² *Ibid.* 284.

⁶³ „Narodne novine“, 49/91, 20. rujna 1991.

⁶⁴ Lucić J. (gl.ur.) (2013.) str. 15

HV nalazilo oko 230 000 vojnika, koji su bili raspoređeni u 65 različitih brigada, a ubrzo su na hrvatski teritorij počele pristizati snage Ujedinjenih Naroda, dok je 1995. godine brojno stanje HV bilo od 96 800 pa do 205 397.⁶⁵

Dok se 1992. godine, nakon Sarajevskog primirja, rat vodio na teritoriju Bosne i Hercegovine, pokrenuta je reorganizacija Hrvatske vojske pri čemu je dio brigada demobiliziran, a dio ukinut. Zbor narodne garde više ne postoji, a njegove su brigade preimenovane u gardijske. Prema tome, u početku 1993. godine HV ukupno broji 7 gardijskih brigada (njihovi su nazivi od 1. do 7.) i 8. lakojurišne brigade Vojne policije.⁶⁶ U proljeće 1994. godine osnovano je pet samostalnih gardijskih bojni (njihovi su nazivi od 80. do 84.), one su nakon godinu dana postojanja uvedene u sastav već postojećih gardijskih brigada, s tim da je jedna zadržana kao podstožerna postrojba Glavnog stožera HV-a.⁶⁷

5. Prva (1.) brigada ZNG-a (Tigrovi)

5.1. Ustroj postrojbi Brigade

Ustroj same brigade započeo je 15. svibnja 1991. godine.⁶⁸ Prvi zapovjednik brigade bio je Josip Lucić, a njegov pomoćnik i zamjenik bio je Marijan Mareković. Iz prvotne brigade do kraja 1991. godine stvoreno je šest pješačkih bojni⁶⁹, kao i Oklopno mehanizirana bojna i pristožerne rodovske postrojbe.⁷⁰ Uz njih su nadalje stvorene različite službe unutar 1. brigade ZNG-a, kao što su sanitetska, prometna, sigurnosna, obavještajna, logistička i tehnička služba.

Prva (1.) bojna Tuškanac ustrojena je krajem svibnja, ali je ona već 27. kolovoza izdvojena iz sastava brigade i preustrojena je u naziv Zaštitna bojna. Iz nje se kasnije stvara prva postrojba Vojne policije RH (66. bojna Vojne policije). Kako bi se bojna Tuškanac nadomjestila, stvara se nova bojna pod nazivom 1. pješačka bojna Vrapče (pod kodnim nazivom *Ćuk*).⁷¹ Druga (2.) pješačka bojna također je stvorena u svibnju 1991. godine, a njeno

⁶⁵ Marijan D. (2016.) *Domovinski rat*. str. 54

⁶⁶ *Ibid.* str. 53

⁶⁷ *Ibid.*

⁶⁸ Prema postojećim arhivskim dokumentima, ustroj same brigade započeo je 15. svibnja 1991. godine, no ipak sama Brigada kao dan svog osnivanja obilježava 5. studenoga 1990. godine, jer su tada po prvi puta u Rakitju postrojeni dragovoljci koji su stigli iz Lučkog, a upravo oni su bili sama jezgra razvoja Tigrova.

⁶⁹ vojna postrojba koja unutar svog sastava ima tri do pet satnija, odnosno 300-800 vojnika

⁷⁰ <https://braniteljski.hr/povjesnica-1-gardijske-brigade-tigrovi/>

⁷¹ Lucić J. (gl.ur.) (2013.) str. 33

je središte bilo u Rakitju, dok joj je kodno ime bilo *Kos*.⁷² *Žune* je bilo kodno ime za 3. pješačku bojnu, čije je središte bilo u Pionirskom gradu (unutar zagrebačkog naselja Dubrava), a njeni su pripadnici većinom bili iz specijalnih jedinica, koji su bili obučeni u Valbandonu (Pula).⁷³ Kodno ime 4. pješačke bojne bilo je *Gavrani*, a njihovo je središte bilo u Kumrovcu, odakle su u srpnju 1991. premješteni u bazu Petruševac (Zagreb), gdje su ostali sve do preseljenja cijele Brigade u zagrebačku vojarnu „Croatia“.⁷⁴ Iz formacije Nastavnog centra za obuku jedinica za posebne namjene MUP-a RH, kod Varaždina (Vinica) je nastala 5. pješačka bojna pod kodnim imenom *Oblak*. Pri preustroju OSRH krajem 1992. godine ona je postala dio 7. gardijske motorizirano-tenkovske brigade s postojećim časničkim, dočasničkim i vojničkim kadrom.⁷⁵ Šesta (6.) pješačka bojna Tomislavac ustrojena je u kolovozu 1991. godine, sa središtem u Petruševcu. Njeno je kodno ime bilo *Orao*. Ove su pješačke bojne brojile oko 427 pripadnika, a uz njih su unutar Brigade stvorene i druge postrojbe, kao što su inženjerski i protuzračni vod. Nakon osnutka Generalnog stožera Hrvatske vojske, Zapovjedništvo ZNG-a ulazi u njegov sastav, i samim time, sve „A“ i „R“ brigade su preimenovane u postrojbe „A“ i „R“ sastava Hrvatske vojske.⁷⁶

Početkom 1992. godine mjesto zapovjednika Brigade napušta Josip Lucić, a preuzima ga Marijan Mareković. Također, dolazi do promjene zapovjedništva i na razini samih bojni, pa je tako dotadašnji zapovjednik 2. bojne Rakitje Jozo Miličević imenovan načelnikom Stožera, dok je njegovu poziciju preuzeo Božo Kožul.⁷⁷ Isto tako, Živko Zrilić, dotadašnji zapovjednik 4. bojne, preuzima zapovjedništvo nad 3. bojn timer, a na njegovo mjesto je imenovan Damir Žižić, kojega u svibnju zamjenjuje Damir Tomljanović-Gavran.

Nakon povratka s borbi na Južnom bojištu za Brigadu slijedi vrijeme odmora, odnosno vrijeme preustroja i dopune. Tada Brigade ZNG-a mijenjaju svoj naziv u gardijske brigade pa je tako 1. brigada ZNG-a postala 1. gardijska motorizirana brigada (1. gmtbr).⁷⁸ U to vrijeme je tadašnji ministar obrane Gojko Šušak potpisao izmjenu same brigade, koja se od prvotne razlikuje u malim detaljima, što je ponajviše vidljivo u brojnosti. Tako je broj pripadnika s 3041 narastao na 3616, odnosno on se povećao za 19% u odnosu na prethodni.⁷⁹ Unutar 3616

⁷² *Ibid.*

⁷³ <https://braniteljski.hr/povjesnica-1-gardijske-brigade-tigrovi/>

⁷⁴ *Ibid.*

⁷⁵ *Ibid.*

⁷⁶ Lucić J. (gl.ur.) (2013.) str. 34.

⁷⁷ *Ibid.* str. 36.

⁷⁸ *Ibid.*

⁷⁹ *Ibid.* str 40

pripadnika, njih 305 je časnika, 522 dočasnika i 2789 vojnika.⁸⁰ Sama je brigada tada bila raspoređena na više mjesta pa je tako Zapovjedništvo, zajedno s pristožernim postrojbama i 2. pješačkom bojnom bilo smješteno u Zagrebu, dok je 1. pješačka bojna bila smještena u Ogulinu, 3. u Karlovcu, a Oklopna bojna u Jastrebarskom.⁸¹

5.2. Sastavnice Brigade

5.2.1. Zapovjedništvo

Prvi hrvatski predsjednik dr. Franjo Tuđman je uz Vrhovnog zapovjednika oružanih snaga odlučio o osnivanju 1. brigade ZNG-a – Tigrova, čije je sjedište bilo na Tuškancu. Prvi zapovjednik bio je Josip Lucić, koji je do tada bio zapovjednik Jedinice za posebne zadatke MUP-a RH Rakitje. Na poziciju njegova zamjenika imenovan je Marijan Mareković, a Zdravko Andabak imenovan je za pomoćnika za koordinaciju s teritorijem. Upravo je Zapovjedništvo bilo to koje je za glavnu zadaću imalo provesti obuku (odabir ljudstva, rukovanje oružjem i borbenim sredstvima, vojničko ponašanje...), kojom bi prethodno formirana postrojba bila prevedena u pravu vojnu formaciju. No ipak, zbog rastućih tenzija, Brigada je morala biti dosta brzo pripremljena za sukobe s Jugoslavenskom narodnom armijom koji su uskoro uslijedili.

Prvi zadaci Brigade bili su na prostoru istočne Slavonije, točnije, na teritoriju Iloka, Vukovara, Vinkovaca i okolice Osijeka. Ubrzo se uključuju u sukobe na prostoru Banovine, a u kolovozu 1991. godine, nakon što je Banjalučki korpus JNA presjekao autocestu i željezničku prugu u blizini Okučana, dio Brigade upućen je u obranu Nove Gradiške i Novske, s glavnom zadaćom – deblokada zatvorenih prometnica, čime bi Hrvatska bila ponovno povezana.⁸² Početkom listopada te godine, na taj je prostor pristigao dio zapovjedništva i cijela Brigada. Učinkovitim djelovanjem Zapovjedništva Brigada je u kratkom vremenskom roku postala izrazito poštovana od strane drugih, bila je dobro obučena i visoko motivirana. U prosincu 1991. godine Josipa Lucića na mjestu zapovjednika Brigade zamjenjuje Marijan Mareković. Središte Zapovjedništva u to je vrijeme bilo smješteno u zagrebačkoj vojarni „Senjak“, a zatim je u siječnju 1992. Zapovjedništvo premješteno u vojarnu „Croatia“, a nedugo zatim je djelomično raspoređeno na prostor Kleka i na Južno bojište (tamo su sudjelovali u deblokadi

⁸⁰ *Ibid.*

⁸¹ *Ibid.* str. 43.

⁸² *Ibid.* str. 46.

Dubrovnik). U siječnju 1993. godine načelnik Glavnog stožera HV izdao je zapovijed o premještanju Zapovjedništva Brigade u zgradu zapovjedništva ZP-a u Karlovac i razmještanju 2. pješačke bojne u vojarnu „Domobranka“ kod Karlovca, a njome je zapovijedao Damir Tomljenović-Gavran.⁸³

Prema odluci zapovjednika Brigade donesenoj 10. srpnja 1993. godine, na privremenu poziciju zapovjednika postavljen je Josip Milićević, a već nekoliko dana kasnije, zbog zapovijedi ministra obrane, on je poslan na obavljanje drugih zadaća. On je u svojoj službi i dalje vodio dotadašnju intenzivno i vrlo kvalitetno popunjavanje same Brigade. Na poziciju novog zapovjednika izabran je dotadašnji načelnik Stožera brigade Eduard Butjer, dok je na njegovo mjesto postavljen bojnik Tomo Medved. Butjer je tu funkciju obnašao sve do rujna iste te godine, kada je preuzeo pukovnik Josip Stojković.

U proljeće i ljeto 1995. godine postrojbe Brigade, kao i samo zapovjedništvo, vršile su pripreme za vojne operacije *Bljesak*, *Skok 2* i *Ljeto '95* u kojima su oslobođani okupirani teritoriji Republike Hrvatske, ali i Bosne i Hercegovine. U početku operacije *Oluja*, 4. kolovoza, Brigada je započela oslobađanje Ličke Jasenice, Plitvica i okolnih mjesta, od kojih su neka i na teritoriju BiH, gdje se ona spojila s Armijom. Nakon toga je uslijedilo oslobađanje Slunja, Cetingrada, Petrove gore...

5.2.2. Prva bojna Tuškanac

Prva bojna brigada Zbora narodne garde, pod kodnim imenom *Kobre*, ustrojena je u svibnju 1991. godine, a njeno je sjedište bilo u zagrebačkom Tuškancu. Jezgra njihove formacije bili su polaznici tečaja Prvi hrvatski redarstvenik. Za prvog je zapovjednika izabran Ivan Grbavac-Kobra, a zamjenik je bio Branko Glavaš.⁸⁴ Nakon potpunog ustrojavanja bojne, u njoj su bila 273 pripadnika (dalje podijeljeni u tri različite satnije). Tijekom lipnja 1991. godine jedna od tih satnija poslana je na teritorij Iloka gdje su, surađujući s MUP-om organizirali obranu. Dio pripadnika je tijekom ljeta radio na osiguranju osoba, ali i objekata važnih za Republiku Hrvatsku, a to su bili predsjednici Republike, Sabora i Vlade, kao i radijski i televizijski odašiljači na Sljemenu. Dio pripadnika bojne poslan je na izvršenje vojnih zadataka na prostor Hrvatske Kostajnice, gdje su boravili sve do pada grada 12. rujna 1991. godine, nakon čega je većina zarobljena i odvedena u koncentracijski logor Manjača.⁸⁵

⁸³ Ibid. str. 48.

⁸⁴ Ibid. str. 52.

⁸⁵ Ibid. str. 53.

5.2.3. Druga bojna Rakitje

Ustroj 2. bojne ZNG-a pod kodnim imenom *Kos* također je počelo u svibnju 1991. godine i to u bazi Rakitje.⁸⁶ Njen prvi zapovjednik bio je Jozo Milićević, dok su zapovjednici triju satnija koje su se nalazile unutar bojne bili Marijan Lozančić, Božo Kožul i Damir Podvinski. U lipnju 1991. godine unutar Bojne bilo je ukupno 450 pripadnika, od kojih je većina bila iz Jedinice za posebne namjene Rakitje. Prva njihova ratna akcija bila je na prostoru Vukovara i Iloka, točnije, u mjestima Čakovci i Bršadin, gdje su 15. lipnja 1991. godine spriječili ulazak srpskih paravojnih postrojbi na teritorij Republike Hrvatske.⁸⁷ Nadalje, pripadnici Bojne Rakitje djelovali su na prostoru Dalja, Erduta i Aljmaša, odnosno istočne Slavonije. Upravo je u Dalju 25. srpnja raketirana baza ZNG-a pri čemu je poginulo šest osoba, a ranjeno ih je bilo petnaest. U kolovozu iste te godine pripadnici ove Bojne odlaze na prostor Vukovara i Borova naselja i tamo ostaju sve do njihova pada. Uz djelovanje na Istočnoslavonskom bojištu, Tigrovi iz Rakitja su bili aktivni i na Novogradiškom bojištu, gdje su imali zadaću zaustavljanja srpske agresije na Hrvatsku iz smjera Banja Luke. U listopadu 1991. godine Bojna sudjeluje u akciji *Orkan '91* oslobađajući slavonska sela Bair, Popovac, Gornje i Donje Kričke, Subocka i Korita.⁸⁸ Početkom 1992. godine zapovjedništvo Bojnom preuzima Božo Kožul, a za njegova je zamjenika postavljen Tomo Medved. Nakon što je potpisano Sarajevsko primirje, dolazi do smirenja aktivnosti na Zapadnoslavonskom bojištu, zbog čega je djelovanje Bojne prebačeno na Južno bojište, gdje je djelovala zajedno s ostalim postrojbama 1. brigade. Dana 21. listopada 1992. godine ona sudjeluje u operaciji vraćanja Cavtata i Konavala u ustavnopravni poredak Republike Hrvatske.⁸⁹ U toj je operaciji izvršen pomorski desant uz pomoć svih raspoloživih plovila. Krajem 1992. godine, nakon reorganizacije Brigade, reorganizirana je i Bojna, pri čemu je dio njenih pripadnika nastavio svoje ratno djelovanje u 3. pješачkoj bojni.

5.2.4. Treća bojna Pionirski grad

Pionirski grad, danas Grad mladih, naziv je za prostor unutar gradske četvrti Dubrava, gdje se 1948. godine započelo s izgradnjom privremenog smještaja za otprilike 400 djece, gdje bi toj djeci bilo omogućeno druženje, odgoj i učenje unutar planiranih dvorana, čitaonica i

⁸⁶ *Ibid.* str. 54.

⁸⁷ *Ibid.*

⁸⁸ *Ibid.* str. 55.

⁸⁹ *Ibid.* str. 57.

parkova kulture.⁹⁰ Upravo tamo je 15. svibnja 1991. godine započeo ustroj 3. bojne ZNG-a koja je nosila kodno ime *Žune*. Velika većina njezinih pripadnika (ukupno ih je bilo 326) prethodno je završila obuku u Valbandonu (Pula). Za prvog zapovjednika ove Bojne postavljen je Ivica Klen, dok mu je zamjenik bio Damir Šimunić. Početak ratnog djelovanja jedne od satnija ove Bojne bio je na prostoru Iloka, gdje su imali zadaću nadziranja srpske granice, ali i provođenje obuke u bazi ZNG-a na Principovcu.⁹¹ U Đeletovcima (Vukovarsko-srijemska županija) *Žune* stvaraju jednu od baza ZNG-a. U to se vrijeme broj mjesta u kojima su aktivni ratni sukobi povećava, zbog čega su i pripadnici Bojne bili cijelo vrijeme aktivni. Dio ovih vojnika, je kao i njihove kolege iz 2. bojne, kada je Hrvatska Kostajnica pala 12. rujna, zarobljen i odveden u srpski koncentracijski logor Manjača.⁹²

Zapovjednik Ivica Klen uputio je pripadnike Bojne na Zapadnoslavonsko bojište gdje je dio pripadnika za zadaću dobio stalno osiguranje nadvožnjaka na autocesti u Vrbovljanima, naseljenom mjestu u blizini Okučana. Hrvatska obrana nije uspjela, a i sam zapovjednik je stradao, zbog čega je njegovu poziciju preuzeo Živko Zrilić. Nadalje, zajedno s 2., 4. i 5. bojnom, kao i antiterorističkom grupom koju je predvodio Ante Gotovina, *Žune* dobivaju zadaću oslobođenja srpskog uporišta Gornji Rajić, pri čemu je dosta hrvatskih branitelja umrlo ili bilo ranjeno, a među njima je bio i zapovjednik Živko Zrilić.⁹³ Tijekom listopada, studenog i prosinca 1991. godine, surađujući s ostalim postrojbama *Žune* pomažu u oslobođenju hrvatskih sela zapadne Slavonije, djelujući također i u sklopu operacije *Orkan '91*.

Pripadnici 3. bojne zajedno sa 6. bojnom prvi su pristigli na Južno bojište gdje su sudjelovali u brojnim akcijama, kao i u deblokadi grada Dubrovnika i juga RH. Ubrzo nakon dolaska preuzeli su položaje 4. brigade ZNG-a. Nakon uspješne operacije pomorskog desanta na Konavle, izvedenog 21. listopada, Bojna se vraća u Zagreb, gdje je uslijedila njena reorganizacija, pri čemu je dio pripadnika prešao u 2. pješačku bojnu.

5.2.5. Četvrta bojna Kumrovec/Petruševac

Ustroj tzv. *Gavrana* započeo je u Kumrovcu 7. srpnja 1991. godine, a njen je zapovjednik bio Drago Horvat, dok su zapovjednici satnija bili Damir Žižić (1. satnija), Rajko

⁹⁰ <http://licegrada.hr/danas-grad-mladih-nekada-pionirski-grad-u-zagrebackoj-dubravi/>

⁹¹ Lucić J. (gl.ur.) (2013.) str. 58.

⁹² <https://braniteljski.hr/povjesnica-1-gardijske-brigade-tigrovi/>

⁹³ Lucić J. (gl.ur.) (2013.) str. 60.

Perić (2. satnija) i Dražen Petrošić (3. satnija).⁹⁴ Ovoj je Bojni pri ustroju pristupilo 300 pristupnika, od čega je njih 265 bilo raspoređeno u tri satnije, dok je ostatak bio raspoređen unutar Zapovjedništva i ostalih struka. *Gavrani* su imali važnu ulogu u osiguranju važnih objekata RH, kao što su bili: Zapovjedništvo ZNG-a na Tuškancu, Sabor Republike Hrvatske, Pošta u Draškovićevoj ulici u Zagrebu i RTV-ov toranj na Sljemenu.⁹⁵

Njihova prva vojna zadaća bila je vezana za Istočnoslavonsko bojište, odnosno, za područje Vukovara (držali su položaje na području Šarengrada, Bapske, Sotina i Borova naselja) i to u razdoblju između 24. lipnja i 13. kolovoza 1991. godine.⁹⁶ Bojna se preselila iz Kumrovcu u Petrušec 18. kolovoza 1991. godine i tamo ostaje sve do preseljenja cijele Brigade u vojarnu „Croatia“ i tada dolazi do nekoliko promjena unutar Zapovjedništva (za zapovjednika 1. satnije tada je postavljen Vinko Paulić, a za 2. satniju Damir Tomljanović-Gavran). Jedna satnija poslana je na prostor Petrinje, gdje se borila sve do njezinog pada 21. rujna 1991. godine, a također, dio vojnika je sudjelovao u borbama za Hrvatsku Kostajnicu, no ona je nažalost pala u ruke neprijatelja 12. rujna 1991. godine, pri čemu su branitelji odvedeni u logore Manjača i Glina.

Snage (ukupno 40 vojnika) uskoro prelaze na novo, Novogradiško bojište, gdje su nastojali osloboditi Gređane i Čovce. Kako su snage neprijatelja bile iznimno jake, posebice nakon njihovog spajanja kod Okučana, snage 4. bojne morale su napustiti svoje položaje iz Novog Varoša (u tom je sukobu poginulo pet pripadnika, a ranjena su tri). Na tom Zapadnoslavonskom bojištu Bojna ostaje sve do kraja ožujka 1992. godine, kada se vraća u Zagreb, a zatim odlazi na Južno bojište.⁹⁷ Pred kraj kolovoza, dio branitelja ponovno je poslan u Vukovar, a zatim su u listopadu tamo poslana njih dvadeset i dvojica. Zbog tamošnje izrazito teške situacije, samo se pet pripadnika Bojne uspjelo probiti iz grada, dok su svi drugi ostali u Vukovaru, gdje su ili poginuli ili bili zarobljeni.⁹⁸

Na južno bojište Bojna dolazi 17. travnja 1992. godine, a ubrzo nakon dolaska oslobađaju značajnu kotu Rujnice nakon čega dosta brzo kreću prema naprijed osvajajući dosta važne točke neprijatelja, nakon čega su izloženi jakom udaru njihovih snaga pri čemu je poginulo sedam, a ranjeno je jedanaest pripadnika Bojne.

⁹⁴ *Ibid.* str. 61

⁹⁵ *Ibid.*

⁹⁶ *Ibid.*

⁹⁷ *Ibid.* str. 63.

⁹⁸ *Ibid.* str. 62.

5.2.6. Peta bojna Vinica

Odlukom Zapovjedništva ZNG-a 27. srpnja 1991. godine u Vinici pokraj Varaždina je započelo ustrojavanje 5. bojne, pod kodnim imenom *Oblak*. Njene snage (ukupno 120 pripadnika) došle su iz postrojbi MUP-a Policijske uprave Varaždin, kao i iz jedinica za posebne namjene MUP-a. Prvi zapovjednik bio je Stanko Henčić, a za njegova zamjenika imenovan je Emil Crnčec.

Njihova je prva zadaća bila praćenje kretanja jedinica bivše Jugoslavenske narodne armije, kao i osiguranje objekata značajnih za Varaždin.⁹⁹ Početkom kolovoza, i ova bojna, kao i ostale, odlazi na prostor Hrvatske Kostajnice, a njihova je zadaća bila držanje položaja na rijeci Uni, gdje borave sve do njena pada. Dio postrojbe koji nije bio angažiran na Zapadnoslavonskom bojištu (oko Okučana i Vrbovljana), odlazi u pothvat oslobođenja varaždinskih vojarni „Jakovečke žrtve“ i „Kalnički partizani“, koje su ujedno i oslobodili 22. rujna 1991. godine.

U listopadu iste te godine, Bojna zaustavlja agresorske snage u Starom Grabovcu pri čemu je utvrđena crta obrane koja je bila identična sve do operacije *Bljesak* (1. – 3. svibnja 1995.). I ova postrojba odlazi u ispomoć na Južno bojište gdje sudjeluju u oslobađanju Mokošice, Trnovice, Zatona i ostalih mjesta u okolici. S tog bojišta vraćaju se 23. prosinca 1992. godine, nakon čega je uslijedio preustroj snaga, odnosno, 5. je bojna transformirana u 7. gardijsku brigadu (*Pume*).

5.2.7. Šesta bojna Tomislavac

U bazi Petruševac u Zagrebu 9. kolovoza 1991. godine započelo je ustrojavanje 6. bojne (*Orao*). Pri ustroju je formirana samo jedna satnija, koja je ubrzo preseljena u Tomislavov dom na Sljemenu, a tamo je u međuvremenu formirana još jedna satnija. Za zapovjednika Bojne imenovan je Krešo Tuškan, a za zamjenika Ivan Rašić. Nakon ustrojavanja provedena je dosta brza obuka, nakon čega su uslijedile i prve vojne zadaće, od kojih je jedna bila osiguranje zračne luke Pleso, a zatim i ratna djelovanja na Zapadnoslavonskom, Banovinsko-pokupskom i Južnom bojištu. Prva uspješno provedena akcija pripadnika bilo je oslobođenje sela Kosovaca u blizini Nove Gradiške (Zapadnoslavonsko bojište). Oni zajedno s ostalim snagama sudjeluju u oslobađanju Vrbovljana, Gređana i Čovca. S velikim se gubicima Bojna morala suočiti u

⁹⁹ *Ibid.* str. 64

sukobu kod Donje Bogičevce i Dragalića, pri čemu je poginuo i zapovjednik jedne od satnija, Darko Presečki.¹⁰⁰

Nakon prebrođenih događanja, Bojnu u vrijeme odmora napušta zamjenik zapovjednika, Ivan Rašić, koji osniva svoju 1. bojnu Vrapče, a na njegovo je mjesto postavljen Željko Brkić. Ubrzo započinje neprijateljsko raketiranje RTV-ova tornja na Sljemenu, u čijoj su obrani sudjelovali pripadnici ove Bojne.

Iz prethodne četiri satnije, reorganizacijom su nastale njih tri, koje su u listopadu poslane na različita bojišta. Tako su, recimo 1. i 3. satnija poslane na Pokupsko bojište, a 2. satnija na Novljansko (Stari Grabovac), nakon čega su 1. i 3. poslane na područje istočne Slavonije, tj. prema Vukovaru, kako bi deblokirali prometnice između Vukovara i Vinkovaca. Nova reorganizacija unutar postrojbe javlja se prije odlaska na Južno bojište, dolazi do promjene zapovjednika, čiju funkciju tada preuzima Ilica Komljen, a zamjenik mu je Jozo Anušić.¹⁰¹ Na južnom bojištu sudjeluju u deblokadi Dubrovnika i svih okolnih mjesta.

5.2.8. Ostale sastavnice

Nakon što je u rujnu 1991. godine osvojena vojarna „Kalnički partizani“, na bojište u Novskoj dopremljena su prvi oklopni transporter i tenkovi. Upravo ono je omogućilo stvaranje prvih tenkovskih satnija (Oklopno-mehanizirana satnija) i voda koji su bili pod zapovjedništvom ove Brigade. Dana 26. rujna stvorena je prva samostalna tenkovska satnija (sa 304 pripadnika), kodnog imena *Mungos*, u sastavu 1. brigade ZNG-a, a za njenog je zapovjednika postavljen Ivan Mihalina, a za zamjenika je stavljen Marjan Paj.¹⁰² Od njenog osnutka pa do kraja ratnih sukoba na Južnom bojištu, kroz Bojnu je prošlo oko 2063 pripadnika, a od tehnike su aktivna bila 62 tenka i 15 oklopnih transportera, dva su neprijateljska tenka zarobljena, a dva su hrvatska izgubljena.¹⁰³ Isto tako, u sukobima je poginulo šest pripadnika postrojbe, a njih dvadeset je bilo ranjeno. U rujnu 1993. dolazi do promjene imena iz Oklopno-mehanizirana bojna u Oklopna bojna, a uz to se također i povećao broj pripadnika na 339.

U srpnju 1991. godine dolazi do ustroja topničkih snaga koje su bile sastavljene od dobrovoljaca iz svih šest bojni 1. brigade ZNG-a, koji su se okupili na kratkoj i brzoj obuci u

¹⁰⁰ *Ibid.* str. 66

¹⁰¹ *Ibid.* str. 68.

¹⁰² *Ibid.* str. 71.

¹⁰³ *Ibid.* str 74.

Pionirskom gradu. Nakon toga je skupina upućena na ratište kod Hrvatske Kostajnice. Tamo je prvo oruđe bio minobacač, koji je zapravo bio muzejski primjerak iz Siska. S vremenom u postrojbu pristiže sve više minobacača, što je dovelo do ustroja Minobacačke bitnice (s dva minobacača 120 mm i jedan 82 mm), kojom je zapovijedao Zlatko Majić.¹⁰⁴ Nakon što je uslijedilo stvaranje još nekoliko Bitnica, donesena je odluka o ustroju Brigadne artiljerijske grupe, čije su ratne zadaće bile na Zapadnoslavonskom bojištu. Na Južnom se bojištu stvara Mješoviti artiljerijski (topnički) divizijun koji je kasnije preimenovan u Topničko-raketni divizijun.¹⁰⁵

Izvidničke skupine ustrojene su nakon pješačkih bojni, a one su se sastojale od dvije desetine, unutar kojih je bilo po 26 pripadnika sa posebnim psihofizičkim uvjetima. Jedan od glavnih zapovjednika bio je Ante Gotovina. Početkom 1992. godine postrojava se Izvidnička satnija (pod Zapovjedništvom 1. brigade ZNG-a) sa oko 63 pripadnika. Njihov glavni zadatak bilo je izviđanje i praćenje neprijateljskih snaga, kao i prikupljanje podataka o njima i njihovom budućem djelovanju.

Uz sve ove Bojne i različite skupine koje su nabrojane (uz njih su još aktivni bili i Protuoklopni topničko-raketni divizijun, Protuzračna obrana, Vod/Satnija veze, Vod za elektroničko djelovanje, Vojna policija, Logističke postrojbe i službe, Gorski zdruk...), sve je te skupine bilo potrebno, u slučaju ranjavanja, i zdravstveno zbrinuti. U to su vrijeme u bazama već bili aktivni brojni liječnici, koji su s pojačanjem ratnih zbivanja, bili slani na bojišta. U srpnju 1991. godine dogovoren je ustroj sanitetskog odjeljenja, za čijeg je načelnika izabran dr. Gordan Nola. Unutar tog odjeljenja bio je liječnik (zapovjednik odjeljenja), četiri medicinska tehničara, sva bolničara i dva vozača.¹⁰⁶ Ubrzo je došlo do stvaranja pokretne bolnice koja je pratila pripadnike Brigade po njihovim bojištima.

6. Ratni put Brigade

Kako bismo saznali ratni put Tigrova, potrebno je naglasiti tadašnje djelovanje i ciljeve agresorskih snaga. Ona je blokadama nastojala zaustaviti naoružavanje Hrvatske vojske, a tada

¹⁰⁴ *Ibid.* str 75

¹⁰⁵ *Ibid.* str. 76.

¹⁰⁶ *Ibid.* str 103.

je general Veljko Kadijević priznao kako je njegova ideja „manevra sadržala sledeće osnovne elemente: potpuno blokirati Hrvatsku iz vazduha i sa mora. Pravce napada glavnih snaga JNA što neposrednije vezivati za oslobođenje srpskih krajeva u Hrvatskoj i garnizona JNA u dubini hrvatske teritorije. U tom cilju ispresecati Hrvatsku na pravcima Gradiška – Virovitica; Bihać – Karlovac – Zagreb; Knin – Zadar; Mostar – Split.“¹⁰⁷ Nadalje, naglašava: „Najjačom grupacijom oklopno-mehanizovanih snaga osloboditi Istočnu Slavoniju, a zatim brzo nastaviti dejstvo na Zapad, spojiti se sa snagama u zapadnoj Slavoniji i produžiti ka Zagrebu i Varaždinu, odnosno ka granici Slovenije. Istovremeno jakim snagama iz rejonu Herceg Novi – Trebinje, blokirati Dubrovnik sa kopna i izbiti u dolinu Neretve i na taj način sadejstvovati snagama koje nastupaju na pravcu Mostar – Split.“¹⁰⁸ Ovim je ciljevima Hrvatska trebala biti rascjepkana i ispresječena kako bi se na kraju i bezuvjetno predala i prihvatila srpske zahtjeve, koji su većinom bili vezani za stvaranje Velike Srbije (prema Šešelju, ona je trebala biti do crte Karlobag-Karlovac-Virovitica, a Veljko Kadijević je htio da se proteže sve do Slovenije).¹⁰⁹ To naravno nije bilo moguće sve dok je jugoslavenska vojska bila sastavljena od vojnika različite nacionalnosti pa će ona brojnim pobunama srpskog stanovništva i otvorenom agresijom upućenom prema Hrvatskoj postati srpska vojska. Srpsko vjerovanje bilo je, da ako odmah upute udar na Hrvatsku, da će tako automatski riješiti i pitanje Bosne i Hercegovine, možda također i Slovenije, čime bi se teritorijalno stvorila Velika Srbija, koja bi u imenu i dalje bila Jugoslavija.¹¹⁰

6.1. Istočnoslavonsko bojište

Zanimanje JNA za ovaj prostor posebno je ojačalo u vrijeme kada je Josip Broz Tito bio bolestan i umro. Tada je jugovojaska povećala broj svojih vojnika u Osijeku, Đakovu, Vukovaru, Vinkovcima, Slavonskom Brodu i Brčkom.¹¹¹ Godine 1988. to je područje stavljeno pod tri različite vojne oblasti – Slavonija i Baranja stavljene su u Tuzlanski korpus (1. vojna oblast). Unutar ovoga su bojišta bile općine Vukovar, Vinkovci, Ilok, Osijek, Beli Manastir, Županja, Belišće i Valpovo, a dio se nekoliko ovih općina nalazio i na teritoriju SR Srbije i Autonomne Pokrajine Vojvodine (Beli Manastir, Osijek, Vukovar, Ilok, Vinkovci i Županja),

¹⁰⁷ Marijan D. (2016.) *Domovinski rat*, str. 79-80.

¹⁰⁸ *Ibid.* str. 80.

¹⁰⁹ Runtić D. (2005.) *Domovinski rat: vrijeme rata*, Vinkovci – Šibenik: Biblioteka Domovinski rat, str. 94.

¹¹⁰ *Ibid.* str. 94

¹¹¹ *Ibid.* str 95.

a njihova je granica bila rijeka Dunav.¹¹² Upravo zbog toga što se bojište nalazilo na pograničnom prostoru, bilo je najizloženije i dosta zahtjevno za obranu. Tu su veliku ulogu imale prometnice koje su povezivale Slavoniju sa središtem Republike Hrvatske (Zagreb – Lipovac – Beograd) te Podravska magistrala (ona je bila mnogo važnija, posebice njen pravac Šid – Vinkovci¹¹³), dok je rijeka Sava bila južna granica s Bosnom i Hercegovinom, ali i tu je postojala opasnost zbog toga što je JNA pokušavala prijeći rijeku i s boka napasti hrvatske snage.¹¹⁴

Na ovom je prostoru za hrvatsko stanovništvo i demografska struktura bila nepovoljna, iako ni u jednom od pograničnih gradova i općina srpsko stanovništvo nije imalo većinu oni su uz pomoć JNA uvelike otežavali situaciju hrvatske obrane. Prema podatku iz 1991. godine, u općini Vukovar, odnosno u njenih dvadeset i devet naselja je sveukupno živjelo 36 910 Hrvata (43,8%), a 31 445 Srba (37, 75%).¹¹⁵ Srpska pobuna bila je najjača u mjestima sa većinskim srpskim stanovništvom, a to su oko Vukovara bila sela Negoslavci, Bršadin, Pačetin, Trpinja, Bobota i Borovo Selo; oko Osijeka su to bila mjesta Tenja i Bijelo Brdo; a kod Vinkovaca Mirkovci.¹¹⁶

Nakon što je u Borovu Selu 2. svibnja 1991. godine ubijeno dvanaest hrvatskih policajaca, započinje ustroj hrvatskih oružanih snaga, nakon kojega su dijelovi 1. brigade ZNG-a poslani na to šire područje oko grada Vukovara, odnosno u Ilok, Vukovar, Borovo Naselje, Ilača, Bapska, Šarengrad, Sotin, Opatovac, Čakovci, Mohovo, Đeletovci, Jarmini, Dalj, Erdut, Aljmaš, Nuštar i Marinci, gdje su snage boravile od 15. lipnja pa do 19. studenog 1991. godine.¹¹⁷ Dva mjeseca nakon pristizanja hrvatskih snaga na ovo područje osnovano je regionalno zapovjedništvo pa je tako od 21. srpnja našim snagama zapovijedalo Zapovjedništvo snaga Istočne Slavonije, tj. Štab za obranu Slavonije i Baranje (kasnije je preimenovano u Zapovjedništvo Operativne zone Osijek, čiji su zapovjednici bili pukovnici Franjo Pejić i Karl Gorinšek.¹¹⁸ Tada su također uspostavljene baze u kojima su pripadnici Brigade izvršavali obuke, a takve su bile baze na Principovcu, Opatovcu i u Čakovcima.¹¹⁹

¹¹² *Ibid.* str. 93.

¹¹³ Taj je pravac vodio do Đakovačke zaravni odakle dalje širio po Hrvatskoj u nekoliko pravaca, a ti su pravci omogućavali prodor u dubinu hrvatskog teritorija

¹¹⁴ Marijan D. (2016.) *Domovinski rat*, str. 81.

¹¹⁵ Lucić J. (gl.ur.) (2013.) str. 114.

¹¹⁶ Marijan D. (2016.) *Domovinski rat*, str. 82.

¹¹⁷ Lucić J. (gl.ur.) (2013.) str. 114.-115.

¹¹⁸ Marijan D. (2016.) *Domovinski rat*, str. 82.

¹¹⁹ Lucić J. (gl.ur.) (2013.) str. 114.

Neprijateljske su snage bile smještene u vojarnama u Vukovaru, Osijeku i Vinkovcima, a dio njihovih snaga bio je smješten u pograničnom području. Bitno je naglasiti kako su, uz ove vojne formacije, među neprijateljima postojale i paravojne formacije, i to u selima sa većinskim srpskim stanovništvom, koja su već prethodno nabrojana. Unutar općine Vukovar, neprijateljske su snage bile u samom gradu, smještene u vojarni na Sajmištu, gdje je bio smješten i Inženjerski bataljun JNA.¹²⁰

6.1.1. Ilok

U najistočnijem dijelu Republike Hrvatske nalazi se Ilok, površine 128,89 km².¹²¹ Tamo je, prema popisu stanovništva 1991. godine živjelo 6 775 stanovnika, od čega je 4 279 Hrvata (63%), 490 Srba (7,2%) i 2028 ostalih manjina (29,8%).¹²² Nakon sukoba na Plitvicama za Uskrs 1991. godine i pokolja hrvatskih policajaca u Borovu selu (2. svibnja 1991.), na taj se isti dan na prometnicama na ulazu u Ilok postavljaju barikade (iz pravca Šida i Neština), a također je blokiran i most 25. maj, čiji prilaz ubrzo zauzima JNA.¹²³ Pripreme za obranu grada počele su još u svibnju, i to osnivanjem bojne pričuvnog sastava ZNG-a „Nikola Šubić Zrinski“. ¹²⁴ Dana 10. lipnja na ovaj prostor, po zapovijedi Josipa Lucića pristiže satnija ZNG-a, koja je bila sastavljena od pripadnika 1. i 2. bojne. Oni su bili smješteni na ekonomiji Principovac koja im je poslužila kao središte obuke. Zadaća Tigrova bila je pripremiti obranu i uspostaviti nadzorne točke na cestovnim prijelazima i naseljenim mjestima kako bi spriječili ulazak neprijateljskih postrojbi na hrvatski teritorij.¹²⁵

Prvi okršaji bili su već početkom srpnja, tako je JNA bez ikakva razloga i povoda, kod mosta koji su nadgledali, 8. srpnja u 22 sata, pucala na policijsku patrolu MUP-a Ilok koja je bila na dežurstvu. U tom je napadu ubijen jedan od policajaca, a trojica su ranjena. Nakon napada JNA je uz vatru četiri tenka, prešla most. Nakon što je za to saznao, Zoltan Hadrava (pripadnik 3. bojne) je s RPG-om uništio jedan od ta četiri neprijateljska tenka, što je zapravo bilo prvo uništeno neprijateljsko oklopno vozilo u Domovinskom ratu. Dana 17. srpnja, JNA je iz osвете zrakoplovima raketirala ZNG-ovu bazu ekonomiju Principovac, pri čemu je

¹²⁰ *Ibid.* str. 115.

¹²¹ Batorović, M. i Kraljević, S. (1993). *Ilok u okruženju, izlazak u konvoju, Iločani u progonstvu*. Sociologija i prostor, (121-122), str. 183. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/119790>

¹²² *Ibid.* str. 183.

¹²³ *Ibid.* str. 185.

¹²⁴ Lucić J. (gl.ur.) (2013.) str. 118.

¹²⁵ *Ibid.* str. 119.

poginuo jedan, a ranjena dva pripadnika 3. bojne. Tim je napadom JNA zauzela ekonomiju što joj je omogućilo nadzor nad čitavim gradom, a branitelji su se povukli u dvorac. U početku kolovoza iz Iloka i okolnih mjesta preseljene su žene i djeca, i to ponajviše u ljetovališta na jadranskoj obali, zbog toga što su srpske snage okružile grad, a jedini izlaz bio je prema Vukovaru. U to su vrijeme snage 3. bojne dobile pojačanje dolaskom snaga 4. bojne, koje su im pomogle držati položaje.

Krajem kolovoza zapovjedništvo nad Vukovarem preuzima Mile Dedaković Jastrebo, a njegove su se zapovijedi djelomično odnosile i na prostor Iloka. Na njegov je poziv (18. rujna) dio snaga s ovoga prostora otišao prema Bogdanovcima gdje im je zadaća bila držati dionicu Bogdanovci – Lužac, tj. osiguravati prolazak konvoja kroz tzv. Kukuruzni put (taj se put često spominje kao *put spasa* jer je vodio prema gradu).¹²⁶ Tigrovi su na tim pozicijama bili dva-tri dana, nakon čega su se povukli natrag prema Iloku. Tih dana napadi JNA postaju sve žešći i sve jači, zbog čega su Tigrovi dobili Jastrebovu zapovijed da odu braniti Tovarnik (naselje uz srpsku granicu) koji je svakodnevno bio izložen neprijateljskim udarima. Pri dolasku u mjesto, branitelji saznaju kako je njegova obrana počela popuštati i da agresorske snage polako ulaze u selo. Zbog toga je skupina, da ne bi bila primijećena od JNA, pješice krenula u selo, ali ubrzo su uvidjeli kako je JNA transporterima blokirala ulaz.¹²⁷ Zbog toga su poslani u mjesto Ilača gdje su po dogovoru ostali kako bi se organizirala što jača obrana, zbog toga što je postojala opasnost da se snage iz Vukovara spoje sa snagama iz pravca Tovarnika, što bi bilo pogibeljno za sve njih. Napad se dogodio 21. rujna kada je kolona neprijateljskih vozila prolazila kroz selo, pri čemu se jedan tenk zaustavio na ulazu i otvorio vatru na seoske kuće. U pomoć policajcima s ulaza u selo u pomoć dolaze Ilija Vučemilović Šimunović, Robert Moljačanin i Željko Blaić Benkovac, koji su Zoljom uništili tenk, što je Tigrovima dalo hrabrost za protunapad kojim su otjerali srpske snage natrag preko granice.¹²⁸ Dana 25. rujna uslijedio je novi, jači napad zbog kojega su se Tigrovi morali povući iz Ilače. Dio Tigrova otišao je pripomoći obrani Bapske i Šarengrada čiji su mještani dobili ultimatum da se moraju predati. Bapska je 4. listopada napadnuta iz smjera Šida (Srbija) i to topništvom, tenkovima i ljudskim snagama. Vlatko Jeleč, zapovjednik, dolazi iz Iloka sa nekoliko gardista kako bi pomogao u obrani sela, ali je ubrzo ranjen. Obrana mjesta je dosta teška, posebice zbog manjka

¹²⁶ *Ibid.* str. 122.

¹²⁷ *Ibid.* str. 123

¹²⁸ *Ibid.* str. 125.

protuoklopnih sredstava. Upravo zbog toga tenkovi JNA uspijevaju ući u Bapsku, a stanovništvo je jako brzo evakuirano u Ilok.

Petorica Tigrova su u šumi Jeleš pronašli napušteni i djelomično oštećeni tenk neprijateljskih snaga koji su doveli do Lovke, nadomak Iloku. Ubrzo je JNA nametala prijetnje da će bombardirati Ilok ukoliko ne predaju tenk natrag, što su Tigrovi odbijali, ali su ga na kraju ipak predali, i to na mostu 25. maj. U međuvremenu je iločko stanovništvo na referendumu odlučilo da će radije napustiti Ilok, nego živjeti pod srpskom vlašću te je takav sporazum o iseljavanju potpisan 17. listopada.¹²⁹ Većina tih prognanika koji su napustili Ilok bilo je smješteno u odmaralištima poput Mošćeničke Drage, Krke, Pule, Opatije i Lovrana, dok je dio njih smješten kod rodbine i prijatelja u Zagrebu, ostatku Slavonije i Hrvatske.¹³⁰ Tigrovi su također imali pravo birati hoće li napustiti Ilok sa mještanima ili će krenuti u proboj. Njih dvanaest je odlučilo krenuti uz civile, no ubrzo su neprijateljske snage prepoznale četvoricu od njih, izvukli ih iz kolone i odveli u koncentracijski logor. S druge strane, oni Tigrovi koji su odbili otići s mještanima, odlaze u proboj prema slobodnom hrvatskom teritoriju. Taj su proboj predvodili Dragan Basić (zapovjednik ZNG-a u Iloku) i Ilija Vučemilović Šimunović, a vođen je kroz šumu i preko polja. Trajao je više od četiri dana, ponajviše zbog toga što se nisu smjeli kretati danju da ne bi bili uhvaćeni, nego noću. Zanimljivo je to kako su se oni, kako bi došli do slobodnog teritorija, morali kretati i teritorijem Srbije. Ubrzo su došli do Apaševaca gdje su im mještani omogućili prijevoz do Zagreba.

6.1.2. Erdut, Dalj, Aljmaš i Tenja

Dana 9. srpnja 1991. godine pod zapovjedništvom Kreše Tuškana oko 140 Tigrova odlazi u Erdut, gdje ostaje njih pedeset, a ostalih devedeset odlazi u odmorište osječkog Vodovoda u blizini Dalja.¹³¹ Njihova glavna zadaća bila je spriječiti kretanje snaga JNA iz smjera Srbije preko Erdutskog mosta. Stanje je do 24. srpnja bilo poprilično stabilno, no tada jedan od zrakoplova JNA nadlijeće bazu ZNG-a u Erdutu te, već idući dan na nju vrše udar raketiranjem, pri čemu je život izgubilo šest pripadnika ZNG-a, dok ih je 15 bilo teško ranjeno. Nakon što je baza izgorjela i sve bilo uništeno, Tigrovi su premješteni u Dalj, potom u Aljmaš.

¹²⁹ *Ibid.* str. 128

¹³⁰ Batorović, M. i Kraljević, S. (1993). *Ilok u okruženju, izlazak u konvoju, Iločani u progonstvu*, str. 190.

¹³¹ Lucić J. (gl.ur.) (2013.) str. 131.

Oko 100 pripadnika Tigrova (većinom iz 2., 3. i 4. bojne) je bilo angažirano u Tenji u razdoblju od 20. kolovoza pa do 3. listopada. Njihov zapovjednik bio je Božo Kožul. Snage JNA nastojale su se spojiti sa snagama u Staroj Tenji, no branitelji to ne dopuštaju braneći Novu Tenju, pri čemu je JNA otvorila na njih napad u kojem su ranjena dvojica pripadnika Tigrova, dok su trojica mještana poginula.

6.1.3. Vukovar

Vukovar je kao grad na krajnjem istoku Republike Hrvatske bio na jako teškom položaju za obranu, ponajviše zbog blizine granice sa Srbijom, a također je oko grada bilo nekoliko sela u kojima je većinsko stanovništvo bilo srpske nacionalnosti, što je dizalo tenzije na još višu razinu.¹³² Oko sto pripadnika 4. bojne ZNG-a predvođeni zapovjednikom Dragom Horvatom dolazi na vukovarsko je područje 24. lipnja 1991. godine i smještaju se u ekonomiju Opatovac koja im je postala baza za obuku pridošlih snaga. Tijekom lipnja, srpnja i kolovoza te godine vukovarska je obrana bila organizirana po mjesnim zajednicama, a činili su je pričuvni pripadnici ZNG-a i MUP-a, a uz Tigrove na tom su prostoru bili i pripadnici 4. bojne 3. brigade ZNG-a.¹³³ Do prvih borbi došlo je još u srpnju, pri čemu su hrvatske snage (oko 700 ljudi iz 3. i 1. gardijske brigade ZNG-a i bataljuna *Zrinski*) uspjele staviti pod nadzor kompletno Borovo naselje. U sukobu je poginuo jedan civil, a deset ih je ranjeno, od čega je osam gardista. Srpske snage su ipak imale većeg uspjeha u selu Čelije koje su držali izolirano pomoću okolnih sela u kojima je većinski živjelo srpsko stanovništvo. U tom je selu bilo stacionirano oko 120 gardista iz 106. brigade ZNG-a, koji ga nisu mogli braniti te su ga bili prisiljeni napustiti 9. srpnja, nakon čega su Srbi selo opljačkali i zapalili.¹³⁴

Glavni plan JNA za Vukovar bio je isturiti pobunjene Srbe i pod izlikom o razdvajanju sukobljenih strana kako bi se podržao rubni pritisak na grad, što bi nadalje dovelo do bijega preostalog stanovništva, a JNA bi tada zauzela prazan grad.¹³⁵ U jednoj zračnoj izvidnici vukovarska je obrana srušila jedan od neprijateljskih zrakoplova, što je bio jedan od povoda za dugotrajne borbe koje su uslijedile. Drugi povod bio je nailazak kamiona JNA na minu između Borova Naselja i Borova Sela. Jedan od većih napada bio je 20. rujna, kada je JNA s Trpinjske ceste napala Borovo Naselje, u čijoj je obrani Petar Šinković uništio jedan tenk, ali ga je u

¹³² Marijan D. (2016.) *Domovinski rat*. str. 90.

¹³³ Lucić J. (gl.ur.) (2013.) str. 135.

¹³⁴ Marijan D. (2016.) *Domovinski rat*. str. 90.

¹³⁵ *Ibid.*

uzvratnoj vatri ubio rafal.¹³⁶ Kako je vrijeme prolazilo, situacija je na ratištu bila sve teža te je iz dana u dan bilo sve više i više ranjenih. Pred kraj obrane Vukovara braniteljske su se skupine spremale za proboj. Jedna se skupina 30. rujna uspjela probiti Kukuruznim putem u Bogdanovce, odakle su se uputili prema Vukovaru, gdje su imali zadaću vratiti pod nadzor Cvjetno naselje, koje je do pola bilo zauzeto od strane neprijatelja. Zbog teške situacije branitelji su se morali povući prema Prvomajskoj ulici gdje su bile najteže borbe na tom dijelu bojišta, nakon čega počinje borba za svaku ulicu i za svaku kuću.¹³⁷ Jedan dio branitelja je u noći s 18. na 19. studenoga 1991. godine krenuo prema Osijeku (jer je obruč prema Vinkovcima bio prejak) te su u Borovu upali u minsko polje, pri čemu su poginula dva pripadnika Tigrova i jedan varaždinski policajac, a tanjena su bila dva branitelja.¹³⁸ Na kraju je ipak došlo do dogovora o predaji vojnika koji su branili Mitnicu, prema podacima JNA predalo se oko tri do četiri tisuće civila i branitelja, nakon čega je prestala bilo kakva organizirana obrana grada.¹³⁹ Dio onih koji su se uspjeli probiti kroz srpski obruč uputio se prema Vinkovcima, a dio onih koji nisu je završio u koncentracijskim logorima, dok je drugi dio završio na poljoprivrednom dobru Ovčara gdje su u noći s 20. na 21. studenoga pobijene 194 osobe.¹⁴⁰

U sukobu s neprijateljskim snagama ukupno je petnaest branitelja ranjeno, njih dvanaest (među njima je šest ranjenika) je zarobljeno i odvedeno u koncentracijske logore na teritoriju Srbije, dok su se ostali uspjeli probiti na slobodni teritorij.¹⁴¹ Dana 18. studenoga pregovaralo se o predaji hrvatskih snaga koje više nisu mogle braniti grad.

6.2. Banovinsko – pokupsko bojište

Banovina je kao regija omeđena rijekama Kupom, Savom i Unom, kao i Petrovom gorom, dok je u bojište uključen također i širi, jugozapadni dio grada Zagreba. Unutar samog bojišta bile su uključeni Sisak i Petrinja, a uz njih su tu bile i općine Dvor na Uni, Glina i Hrvatska Kostajnica te je ono bilo na izrazito važnom geografskom položaju (blizina glavnog grada RH – Zagreba u kojem je bilo središte političkog i vojnog vrha države, rijeka Kupa kao

¹³⁶ Lucić J. (gl.ur.) (2013.) str. 137.

¹³⁷ *Ibid. istr.* 139.

¹³⁸ *Ibid.* str. 138.

¹³⁹ Marijan D. (2016.) *Domovinski rat*. str. 94.

¹⁴⁰ *Ibid.* str. 94.-95.

¹⁴¹ *Ibid.*

granica srpske SAO Krajine te blizina granice s Bosnom i Hercegovinom odakle su pristizale jugoslavenske vojne snage).¹⁴² Na tom je prostoru, osim u Sisku, većina stanovništva bila srpske nacionalnosti, što je zapravo i utjecalo na dosta brz razvoj pobunjeničkih skupina toga kraja.

Snage JNA na ovom prostoru bile su sastavljene od 10. korpusa iz Zagreba, oklopni bataljun doveden iz Prijedora, a u Dvor na Uni dovedene su ojačane mehanizirane čete iz Banja Luke.¹⁴³ Ubrzo je JNA osnovala svoju vlastitu Prvu operativnu grupu (OG) unutar koje su bile snage iz Zagrebačkoga korpusa JNA iz Petrinje, snage iz Šapca, 17. partizanska brigada iz Dervente, kao i 389. raketna artiljerijska brigada iz Banja Luke.¹⁴⁴

Do proglašenja hrvatske neovisnosti na Banovini nije bilo nekih većih problema, dok je nakon 25. lipnja 1991. stanje postalo kaotično te je na taj prostor iz Knina došao tzv. Kapetan Dragan, odnosno, Dragan Vasiljković koji je preuzeo vodstvo svih pobunjeničkih skupina na tom prostoru te je provodio „čišćenje“ hrvatskih naselja.¹⁴⁵ Glavni zadatak hrvatskih snaga bio je sprječavati bilo kakve sukobe sa snagama JNA te čuvati postojeće postaje hrvatske policije, no ta zadaća nije bila ni malo laka zbog sve češćih upada srpskih snaga koje su u vrlo kratkom roku okupirale cijelu Banovinu. Najveći problem koji je Hrvatska vojska toga vremena imala bio je manjak težeg oružja (minobacači i topovi). Tigrovi na ovaj prostor po prvi puta dolaze u srpnju 1991. godine, ali na tu nisu bile upućene cjelovite bojne 1. brigade, nego njihovi dijelovi, pa je tako u početku u Banovini boravila polovica ljudstva i iz 2., 3. kao i 4. bojne ove Brigade, dok je njihova druga polovica u to vrijeme bila na Istočnoslavonskom bojištu.

6.2.1. Petrinja

Petrinja je, prema srpskim zamislima trebala biti dio granice Velike Srbije, a u njoj je upravo JNA sagradila svoje vlastite vojarne „Vasilj Gaćeša“ i „Šamarica“ koje su im ujedno služile kao baze i vojske i pobunjeničkih snaga koje su zajedno sudjelovale u agresiji na RH. Tigrovi na ovaj prostor dolaze 13. srpnja 1991. godine, kada je izvršen napad na zgradu policije u Kraljevičanima.¹⁴⁶ Pridošle snage bile su dijelovi 3. i 4. bojne, kojima je zapovijedao Ivica Klen (zapovjednik 3. bojne), a oni su, zajedno sa snagama 2. brigade ZNG-a i snagama

¹⁴² Lucić J. (gl.ur.) (2013.) str. 150.

¹⁴³ Marijan D. (2016.) *Domovinski rat*. str. 122.

¹⁴⁴ *Ibid.*

¹⁴⁵ *Ibid.* str. 123.

¹⁴⁶ Lucić J. (gl.ur.) (2013.) str. 150.

Specijalne policije krenuli u oslobađanje sela, što im je i pošlo za rukom. Novi napad je izveden 15. rujna jakim tenkovskim i topničkim udarima, i to je zapravo bio prvi napad JNA na hrvatske branitelje i civile. Naše snage bile su prisiljene povući se preko Hrvatskog Čuntića prema Hrastovici i Peckima gdje su nanovo postavili svoju crtu obrane, također, za naglasiti je važno kako nitko od pripadnika *Žuna* (3. bojna) nije poginuo, dok je u ostalim postrojbama koje su sudjelovale u borbi bilo i poginulih i ranjenih.¹⁴⁷ Tijekom kolovoza naše snage čvrsto drže svoje položaje i nastoje spriječiti bilo kakav proboj JNA iz vojarne „Vasilj Gaćeša“, a dio snaga 4. bojne bio je stacioniran u samom središtu grada te je njima zapovijedao Drago Horvat.

Sredinom rujna hrvatskim je snagama zapovjeđeno povlačenje iz grada kako bi se zauzeo položaj na rijeci Kupi, no dio snaga nije se mogao izvući te je ostao u borbama sve do 20. rujna, a sutradan je Petrinja pala u ruke agresora. U tim su borbama poginula tri pripadnika Tigrova, odnosno 4. bojne (Sinišu Đurkina raznijela je granata u središtu grada, a Darko Crevar i Marjan Đuran poginuli su pri izvlačenju kod Bresta), njih četvorica su ranjena (Milan Brozović, Igor Radošević, Dražen Reštar i Siniša Starešina), a trojica se još uvijek vode kao nestala (Antonio Karlović, Božidar Bilanović i Marko Marić).¹⁴⁸

6.2.2. Hrvatska Kostajnica

Nakon što je Dvor na Uni „očišćen“ od hrvatskog stanovništva, na meti agresora sljedeća je bila Hrvatska Kostajnica, u čijoj je obrani (u početku) sudjelovalo oko 500 ljudi, među kojima su bili policajci iz Zagreba i Kutine i Tigrovi. Dana 30. srpnja 1991. godine snage JNA bombardirale su Dom zdravlja, školu te nekoliko obiteljskih kuća u gradu, stanovništvo je bilo prisiljeno, ali i u strahu za vlastiti život, napustiti svoje domove, a zajedno s njima su se povukli i policajci iz Kutine, nakon čega je grad nekoliko dana bio bez hrvatskih snaga.¹⁴⁹ Ubrzo na taj prostor pristižu pripadnici 1. brigade ZNG-a, tj. dvije satnije iz 4. bojne, kao i po jedna iz 2. i 3. bojne, uz Specijalnu postrojbu ZNG-a iz Kumrovca, Bojna Zrinski i Specijalna jedinica policije iz Varaždina.¹⁵⁰ Sve te snage predvodio je Zdravko Andabak, koji je naredio organizaciju obrane po uzvisinama koje su poslužile za bolji pregled samog terena.

Pripadnici 2. bojne ostali su okruženi srpskim snagama kod Šupljeg kamena, no ubrzo su im u pomoć pristigle snage 2. satnije 4. bojne predvođene Damirom Tomljanovićem

¹⁴⁷ *Ibid.* str. 153.

¹⁴⁸ *Ibid.* str. 154.

¹⁴⁹ *Ibid.*

¹⁵⁰ *Ibid.*

Gavranom, dok su se snage 2. bojne, predvođene Tomom Medvedom držale okruženja, što je omogućilo vrlo brzo razbijanje neprijateljskih snaga. S njima je također bio i Gordan Lederer, snimatelj HTV-a, koji je poginuo pri jednoj izvidnici prema Čukuru, u koju je pošao zajedno sa dijelom pripadnika 4. bojne. Naime, krećući se kroz šumu, uočili su barikade te su se Lederer i dvojica gardista uputili prema njima te su bili uočeni od strane neprijateljskih snaga koje su na njih otvorile vatru, ali su oni ipak nekako uspjeli pobjeći do obližnjih kuća gdje je Lederer pogođen snajperom, i ranjen krhotinama granate.¹⁵¹ Ubrzo je u pomoć pristigla 2. bojna sa topništvom i sanitetskim vozilom kako bi spasili Lederera. Također je zatražena helikopterska pomoć kako bi se ranjenik prebacio u zagrebačku bolnicu, no general JNA Andrija Rašeta to naravno nije dopustio i Gordan Lederer je preminuo.

Uskoro, točnije 21. kolovoza u ispomoć pristižu još četiri voda iz 1., 3., 4. i 5. bojne, odnosno, otprilike sto pedeset pripadnika, a uz njih su pristigli i djelatnici MUP-a (sto djelatnih i sto pričuvnih policajaca). Svi oni dovedeni su autobusima u civilnoj odjeći (odore su skrivali), a velik broj njih uopće nije imao oružje, zbog čega ga je morao posuditi od branitelja koje su došli zamijeniti. Dosta veliku ulogu tu je imao Inženjerski vod koji je kroz konstantnu vatru neprijateljskih snaga uspješno osigurao rušenje mosta preko rijeke Une, koji je omogućio ipak kakvo-takvo zaustavljanje agresorskih snaga, kako bi hrvatske snage dobile na vremenu.¹⁵² Bitno je naglasiti kako se na Hrvatsku Kostajnicu često pucalo i sa teritorija Bosne i Hercegovine, a našim je snagama bilo zabranjeno bilo kakvo djelovanje izvan granica RH.

Jedan od važnih lokaliteta koji su držale snage 1. i 3. bojne bio je Šuplji kamen. Početkom rujna, tijekom redovite izmjene snaga, na pripadnike 1. bojne otvorena je vatra i uništeno im je jedan oklopni kamion unutar kojega je bilo dvadesetak pripadnika Brigade. Kako su oni napadnuti, tako je dio gardista na Šupljem kamenu ostao u potpunom okruženju, bez hrane i vode, sve dok zapovjednik nije 9. rujna izdao zapovijed za proboj u ranim jutarnjim satima.¹⁵³ Proboj je bio izrazito težak zbog stalno otvorene vatre, no ipak, nakon nekoliko sati pružanja otpora, snage Brigade uspjele su se spojiti sa snagama koje su ostale u okruženju, doduše, nekoliko je bilo poginulih i ranjenih, ali su branitelji spašeni.

Kako je izvršena deblokada Šupljeg kamena, u samom gradu situacija je postajala sve teža i teža, broj poginulih i ranjenih svakodnevno se povećavao, zalihe hrane postajale su sve

¹⁵¹ *Ibid.* str. 156-157.

¹⁵² *Ibid.* str. 160.

¹⁵³ *Ibid.* str. 161-162.

manje, nedostajalo je medicinskih materijala, što je vodilo i do gubitka nade svih prisutnih. Zbog toga je dr. Igor Nikolić bio prisiljen kontaktirati Ured Predsjednika RH kako bi upozorio na: „Više od pola Kostajnice zauzeto je od strane četnika, situacija više nego alarmantna. Postrojba ZNG za koju je u vijestima Bobetko tvrdio da se probila do Kostajnice ne odgovara istini, jer ta postrojba uopće nije stigla. Imamo 7 poginulih i jako puno ranjenih (oko 30), imamo malo sanitetskog materijala i ne znamo kako ćemo dočekati jutro.“¹⁵⁴ Nažalost, Hrvatska Kostajnica nije obranjena, pala je u ruke agresora 12. rujna 1991. godine te je većina branitelja zarobljena i odvedena u koncentracijske logore Manjača i Glina, gdje su bili izloženi svakodnevnim torturama i izgladnjivanju.

6.3. Zapadnoslavonsko bojište

Pod geografskim pojmom zapadna Slavonija obuhvaćen je prostor omeđen Mađarskom na sjeveru i Bosnom i Hercegovinom na jugu, koji je bio ispresječen glavnom prometnicom Stara Gradiška – Okučani – Lipik - Daruvar – Grubišno polje – Virovitica, a najveća prijetnja agresorskih snaga bila je presijecanje čitave regije na pravcu Bosanska Gradiška – Pakrac – Daruvar – Virovitica, čime bi čitava Slavonija bila odsječena od središta i ostatka Republike Hrvatske, što zapravo bojištu daje najveću vrijednost u čitavom ratu.¹⁵⁵ Unutar tog prostora najistaknutije su bile općine Daruvar, Grubišno polje i Pakrac na području Ilove, a Novska i Nova Gradiška u Posavini. Prema popisu stanovništva iz 1991. godine natpolovičnu većinu od 55,1% činili su Hrvati, dok je Srba bilo malo više od četvrtine (28,8%), a ostatak su činile nacionalne manjine Čeha, Mađara i drugih.¹⁵⁶

Srpsko stanovništvo nije prihvatilo novoizabranu hrvatsku vlast te je vlastitom voljom na tom prostoru 12. kolovoza 1991. godine stvorilo Srpsku autonomnu oblast Zapadna Slavonija, koja je kasnije stavljena pod Republiku Srpsku Krajinu.¹⁵⁷ U to je vrijeme dio općina na istočnom dijelu regije (Nova Gradiška, Požega, Našice i Slatina) bio pod Zapovjedništvom ZNG-a za Istočnu Slavoniju, Baranju i zapadni Srijem, sve dok u kolovozu nije osnovano Zapovjedništvo ZNG-a za Zapadnu Slavoniju koje je preuzelo njihovo zapovijedanje.

¹⁵⁴ *Ibid.* str. 164

¹⁵⁵ Marijan D. (2016.) *Domovinski rat*. str. 102.

¹⁵⁶ Lucić J. (gl.ur.) (2013.) str. 170.

¹⁵⁷ *Ibid.*

6.3.1. Nova Gradiška

Na području ove općine je prema podacima iz 1991. godine živjelo 71,9% Hrvata i 20,6% Srba.¹⁵⁸ Središte srpskih pobunjenika bili su Okučani u kojima je prevladavalo srpsko stanovništvo sa 72,43%, dok je Hrvata bilo samo 12,65%.¹⁵⁹ Vjerujući kako su ugroženi, tamošnje srpsko stanovništvo se povlači prema Psunju te dižu barikade čime blokiraju čitavi cestovni promet.

Hrvatske snage u Okučane dolaze krajem lipnja 1991. godine pri čemu je formirana 1. satnija djelatnog sastava 3. brigade ZNG-a, a u ispomoć joj je došla 3. bojna 1. brigade ZNG-a, kao i 108. slavonskobrodska brigada, dok su srpskim snagama u ispomoć pristigli vojnici Varaždinskog i Banjalučkog korpusa.

Nakon što je Srpsko nacionalno vijeće 15. kolovoza proglasilo srpsku općinu Okučane, dolazi do napada na jedan od automobila hrvatske prometne policije, no on nije pogođen, nego je pogođena obiteljska kuća, što je zapravo označilo početak sukoba u tom mjestu. Već sutradan hrvatskim snagama u ispomoć dolaze dijelovi 2., 3. i 4. bojne Tigrova, kao i PZO 1. brigade, koji su upućeni na teritorij Novog Varoša kako bi se uspješno pripremili za obranu na rijeci Savi i kanalu Strug od jugoslavenskih napada s teritorija BiH. S druge strane, JNA se u to vrijeme povlači iz Slovenije te joj je glavna namjera spojiti se sa svojim snagama u Staroj Gradiški tako da presiječe hrvatski teritorij crtom Virovitica – Pakrac – Karlovac – Karlobag, što su Tigrovi uspješno zaustavili čime su dobili na vremenu za što bolju organizaciju obrane.¹⁶⁰

Prvi veći napad jugoslavenske su snage izvele u ranim jutarnjim satima 4. rujna 1991. godine tako što su prešli kanal Strug i otvorili jaku vatru na pripadnike Tigrova koji su držali svoje položaje na teritoriju Novog Varoša. Oni nisu bili tako dobro naoružani kao agresori (imali su lako pješačko naoružanje i ručna protuoklopna sredstva, jedno jako borbeno oklopno vozilo (BOV), dva minobacača 120mm i dva minobacača 60mm).¹⁶¹ Kako su pretrpjeli velike gubitke, Tigrovi su ipak bili prisiljeni povući se u smjeru Donjih Bogićevaca (pedeset ranjenih, šest poginulih i dva zarobljena pripadnika), a agresor je zavladao Novim Varošem čime se povezao sa pobunjeničkim snagama iz Okučana. U isto to vrijeme naše snage pokušale su se

¹⁵⁸ *Ibid.* str. 171.

¹⁵⁹ *Ibid.*

¹⁶⁰ *Ibid.* str. 172.

¹⁶¹ *Ibid.* str. 173.

probiti iz smjera Novske kako bi zauzeli nadvožnjak u Vrbovljanima. Akcija je tekla po planu sve dok u jednom trenutku, kada su, na samo pedeset metara od nadvožnjaka, bili otkriveni i gađani sa samog nadvožnjaka te, na kraju, prisiljeni na povlačenje natrag prema Novskoj.

Dana 9. rujna snage 2. i 4., kao i dio 3. bojne uspijevaju vratiti Novi Varoš pod hrvatsku upravu, kao i mjesta Gređani, Čovac i Vrbovljani. Snage u isto vrijeme ulaze u Okučane, pri čemu je poginulo šest pripadnika Tigrova, a ranjeno je njih dvanaest. Tigrovi istovremeno po treći put pokušavaju proboj prema Okučanima (iz smjera Gornjeg Raića), pri čemu je 2., 3., 4. i 5. bojna pod zapovjedništvom Ante Gotovine za zadaću dobila oslobođenje Gornjeg Raića koji je bio jedno od srpskih uporišta, 2. bojna je trebala udariti s boka, a 5. bojna uz cestu.¹⁶² Ta je akcija počela uspješno, pripadnici 3. bojne su uspjeli uništiti dio oklopne tehnike neprijatelja, ali su oni, uz mnogobrojne srpske pobunjenike i jako artiljerijsko i pješačko naoružanje uspjeli potisnuti hrvatske snage na položaje odakle je napad i pokrenut, uz veliki broj mrtvih i ranjenih. Dana 11. rujna vođeni su pregovori o prekidu vatre, no unatoč dogovoru, neprijateljske snage napadaju sve hrvatske položaje kako bi osvojili Novu Gradišku, raketirajući sve hrvatske položaje, zbog čega su hrvatske snage bile prisiljene na povlačenje, a Banjalučki korpus se uspješno spojio sa Oklopnom brigadom iz Bjelovara.¹⁶³ Na hrvatskoj strani bio je veliki broj poginulih, njih čak četrnaest, a njih pedeset je bilo ranjeno.

Kako bi se barem na neki način usporilo djelovanje neprijateljskih snaga, zapovjednik Brigade, Josip Lucić 25. rujna 1991. godine izdaje naređenje o rušenju ranije spomenutog mosta na Uni kod Jasenovca, a dan kasnije ruše željeznički most preko Save na istom tom mjestu. Ubrzo je kompletna 1. brigada premještena na Novljansko bojište, a njihove su snage ovdje zamijenile slavonskobrodske i požeške brigade.

6.3.2. Novska

Općina Novska je odmah nakon što je Republika Hrvatska proglašena neovisnom državom postala izrazito ugrožena, posebice s teritorija Bosne i Hercegovine jer su na njenoj granici, odnosno, po obalama rijeka Save i Une raspoređene snage Teritorijalne obrane. Također, prema vjerovanju generala pukovnika Antuna Tusa, Novska je postala najugroženiji dio čitavog Zapadnoslavonskog bojišta, jer je glavni cilj JNA bio osvojiti Novsku i dalje lakoćom nastaviti svoj napad prema Pakracu, a zatim i prema glavnom gradu RH – Zagrebu.

¹⁶² *Ibid.*

¹⁶³ *Ibid.* str. 175-176.

Kako bi osigurali barem neku sigurnost, MUP RH je početkom srpnja osnovao policijsku ispostavu Jasenovac. Nakon agresorskog napada na Gornji Rajić (tri je puta uspješno odbijen) i druga su sela počela pokazivati znakove pobune, a da bi bojišnicu stabilizirale, hrvatske su snage svoju obranu postavile po mjestima Tanac, Uštica, Jasenovac, Košutarica, Rajić, Novi Grabovac i Kozarice.¹⁶⁴ Od sredine kolovoza 1991. Novska je bila branjena uz pomoć 56. samostalnog bataljuna i domicilne policijske postaje, a početkom listopada su na taj prostor nakon odlaska s Novogradiškog bojišta počeli pristizati pripadnici 1. brigade ZNG-a, kao i policajci iz Kutine i Zaboka koje je na taj prostor poslalo Ministarstvo unutarnjih poslova.¹⁶⁵

U Novskoj se nalazilo svih šest bojni Brigade, Oklopno-mehanizirana bojna i Vod minobacača 82mm iz 2. bojne Rakitje. Načelnik Glavnog stožera je 8. listopada naredio osnivanje Operativne grupe Posavina na čelu sa pukovnikom Rudijem Stipčićem, koja je za zadaću imala: „Ne dozvoliti daljnji prodor neprijateljskih snaga na glavnom pravcu u zahvatu autoputa i puta Okučani – Gornji Rajić – Novska i iz pravca Jasenovca prema rijeci Ilovi i Zagrebu.“¹⁶⁶ Na području Novske u vrijeme proglašenja OG bilo je 1420 ljudi iz sastava 1. brigade, 62. samostalnog bataljuna, 56. samostalnog bataljuna, 15. mješovitog protuoklopnog topničkog divizijuna iz Križevaca, Narodne zaštite i Policijske postaje.¹⁶⁷ Od 9. listopada obrana Novske bila je organizirana tako što je 5. bojna imala zadatak očuvati položaj na nadvožnjaku autoceste – Bročice; jedan njen vod, kao i jedna satnija 1. bojne držali su položaj u Starom Grabovcu; 4. se bojna smjestila kod motela Jug, a jedna je njena satnija bila u pričuvi na Kurjakani; satnija 2. bojne svoj je položaj držala na pravcu Novi Grabovac – Kozarice.¹⁶⁸ Oklopno-mehanizirane bojne su uz svakodnevna djelovanja svoje snage držali na položajima u Drenovu Boku, Bročicama, Starom Grabovcu i Kričkim brdima.¹⁶⁹ Kako bi se spriječilo prebacivanje snaga Banjalučkog korpusa JNA u smjeru Novske, zapovjednik Brigade Marijan Mareković, 10. listopada naređuje rušenje mosta na kanalu Strug.

Prva satnija 1. i 5. bojne je u listopadu 1991. upućena u Stari Grabovac, gdje je 13. listopada došlo do sukoba sa neprijateljskim snagama (prekinut je potpisani sporazum o prekidu vatre), koji je dosta teško djelovao na naše snage, ostavljajući za sobom sedam poginulih branitelja, a njih dvadeset i devet je bilo ranjeno. Samo tri dana nakon JNA ponovno,

¹⁶⁴ Marijan D. (2016.) *Domovinski rat*. str. 107.

¹⁶⁵ *Ibid.*

¹⁶⁶ Lucić J. (gl.ur.) (2013.) str. 179.

¹⁶⁷ Marijan D. (2016.) *Domovinski rat*. str. 108.

¹⁶⁸ Lucić J. (gl.ur.) (2013.) str. 179.

¹⁶⁹ *Ibid.* str. 180.

ovaj put topnički, a zatim i tenkovskim i pješačkim snagama napada hrvatske snage s ciljem da probije hrvatsku obranu i dođe do Novske. Taj napad, iako je bio izrazito jak, bio je neuspješan te su njihovim snagama nanesene velike štete, a jedna od njih bila je zarobljavanje tenka i sanitetskog kamiona, dok su na hrvatskoj strani poginula tri pripadnika Tigrova (dva iz 5. bojne i jedan iz 1. bojne). JNA je u želji za osvetom 18. listopada uputila još jedan, treći napad, ali je i taj put zaustavljen. Nakon toga je obrambena crta kod Starog Grabovca dodatno učvršćena čime su stvoreni uvjeti za napredovanje Brigade. Ratko Dragović Klek (zapovjednik voda 5. bojne) opisao je događaje u Starom Grabovcu ističući: „Nakon našeg zaustavljanja neprijatelja u listopadu 1991. neprijatelj više nikada nije pokušao napasti naše prve položaje, ali je žestoko topnički djelovao po selu. U jednom kraćem razdoblju, i to potkraj prosinca 1991., položaje je držala i 3. bojna 1. A brigade ZNG-a. U ta tri mjeseca na položajima u Starom Grabovcu samo 1. A brigada ZNG-a imala je oko dvadeset i jednoga poginulog, i devedeset i pet ranjenih i ozlijeđenih. Taj podatak govori koliko je neprijatelj žestoko djelovao po položajima. U tom selu nije bilo kuće koja nije bila pogođena s nekoliko različitih vrsta projektila.“¹⁷⁰ Snage JNA su se pokušale prema Novskoj probiti autocestom, ali hrvatske su snage predvođene Damirom Tomljanovićem Gavranom utvrdile svoje položaje na nadvožnjaku i prema njima otvaraju vatru. Nakon što su hrvatske snage utvrdile svoje položaje na važnim strateškim punktovima Novljanskog bojišta, OG Posavina je od Glavnog stožera HV dobila zadatak da od Okučana odsiječe srpske snage koje su napadale Lipik i Pakrac, zatim da spoji snage na Novljanskom i Novogradiškom pravcu i omogući Operativnoj zoni Bjelovar da razbije srpske snage oko Lipika i Pakraca.¹⁷¹

6.3.3. Operacija Orkan '91

Stalno izviđanje i praćenje neprijateljskih snaga započelo je 25. listopada 1991. godine. Tada je dogovoreno da će Operacija biti provedena kroz dvije faze: prva bi faza trajala od 29. listopada do 7. prosinca, te je njome planirano oslobađanje Baira, motela Trokut, Lovske, Popovca, Brezovca, Livandana, Gornje i Donje Kričke, kao i Voćarice i Jazavice; druga faza bila bi od 7. prosinca do 3. siječnja 1992. godine i njoj je cilj bilo izbijanje na prometnicu Bosanska Gradiška – Okučani – Lipik, uz oslobođenje Korita, Jagme, Gornje i Donje Subocke.

U prvi je napad planirano poslati borbenu skupinu 6. bojne Tigrova, unutar koje bi bile tri satnije, odnosno oko 170 ljudi te borbenu skupinu iz 1. bojne, koju bi činilo 150 ljudi, a uz

¹⁷⁰ *Ibid.* str. 187.

¹⁷¹ Marijan D. (2016.) *Domovinski rat*. str. 109.

njih također i diverzantsku grupu sa oko dvadeset i pet pripadnika.¹⁷² Šestoj bojni dan je zadatak da s Novskog brda u rano jutro zauzme položaje sjeverno od sela Voćarica do groblja na početku Jazavice kako bi se presjekla komunikacija Novska – Okučani.¹⁷³ Nadalje, 1. bojna imala je sličnu zadaću, ali je ona trebala Jazavicu napasti iz smjera Slatina, a 5. bojna trebala se probiti kroz srpske postrojbe u selu Paklenica iz smjera Starog Grabovca, i protuoklopnim sredstvima neutralizirati tenkove 16. proletherske motorizirane brigade JNA.¹⁷⁴

Napad je počeo u jutarnjim satima 29. listopada, a prvi su prema Paklenici krenuli pripadnici 5. bojne, ali se nisu uspjeli spojiti sa snagama 125. brigade te su zaustavljeni tenkovskim napadima od motela „Jug“ koji se nalazio na autocesti. Kako se snage nisu uspjele probiti, bilo je nužno da se povuku. Pripadnici 6. bojne krenuli su u napad na selo Voćarice, u kojem su uništena dva neprijateljska tenka i srpskim je snagama zadan veliki udar, ali također, zarobili su zapovjednika 3. bataljuna 16. proletherske motorizirane brigade JNA Nebojšu Kovačevića i njegova dva vojnika, kojima su oduzeli kompletnu blagajnu unutar koje je bio novac za isplatu plaća srpskim vojnicima.¹⁷⁵ U ovom je napadu poginulo pet pripadnika 6. bojne a ranjeno je osamnaest gardista. Iako je zaposjedanje Voćarice bilo kratkotrajno, ono je označavalo bitnu prekretnicu same operacije, jer se od tada neprijateljska vojska počinje povlačiti gubeći prednost nad hrvatskim snagama.

Dana 6. studenoga neprijateljske snage tjeraju Gardiste na povlačenje iz mjesta Blair koje je vraćeno Hrvatskoj akcijom 15. studenoga. Tada započinje zajedničko djelovanje 6. i 3. bojne koje su dan poslije, brzom akcijom oslobodile Brezovac i Livađane, ali i zarobili veliku količinu streljiva i eksplozivnih sredstava. U mjestima Donje i Gornje Kričke 1. i 2. bojna zajedničkim snagama istjeruju neprijatelja, koji nastoji vratiti izgubljeno, ali neuspješno. Time završava prva faza Operacije.

U drugoj fazi Operacije, pripadnici 2. bojne čiji su zapovjednici bili Tomo Medved i Božo Kožul i 4. bojne na čelu koje je bio Damir Tomljanović Gavran, u šest dana, od 7. prosinca, izgone neprijatelja iz Korita i utvrđuju položaje hrvatskih snaga. Istoga dana, kreće se u oslobađanje Gornje Subocke i Jagme, pri čemu se 3. bojna kretala iz pravca Livađana

¹⁷² Lucić J. (gl.ur.) (2013.) str. 194.-195.

¹⁷³ Martinić Jerčić N. (2014.) *Oslobodilačke operacije hrvatskih snaga u zapadnoj Slavoniji u jesen i zimu 1991./1992. godine*. Doktorski rad. Zagreb: Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu. str. 79.-80.

¹⁷⁴ *Ibid.*

¹⁷⁵ Lucić J. (gl.ur.) (2013.) str. 198.

prema Donjoj Subockoj. Jagma je oslobođena 8., a Gornja i Donja Subocka 9. prosinca. U ovim je akcijama poginulo sedam Tigrova, a njih dvadeset je bilo ranjeno.

Iza oslobođenja prethodno navedenih mjesta, 11. se prosinca krenulo u oslobađanje Rajčića, ali neuspješno čime se naše snage vraćaju u prvobitni položaj. Već idući dan neprijateljske snage uputile su jak napad zbog kojega su se hrvatske snage morale povući iz Gornje i Donje Subocke, ali ubrzo su ih snage 6. bojne vratile. Najjači sukob JNA i HV bio je 22. prosinca, kada su snage 1. i 3. bojne Tigrova krenule u oslobađanje Donjeg Čaglića i Kovačevca Čagličkog, gdje su naišli na izrazito jak otpor neprijateljske vojske, no ona je ipak imala velike gubitke i u ljudskom i u tehničkom smislu.¹⁷⁶ Kako bi barem malo spriječili napredak JNA Tigrovi su pod vodstvom Ante Gotovine srušili most kod Rajčića.

Dana 2. siječnja 1992. godine, u Sarajevu je potpisano primirje o prekidu vatre koje je na snagu stupilo dan poslije, ali naše su snage i dalje držale svoje položaje u oslobođenim mjestima, sve dok ne budu prebačeni u Zagreb, a zatim na Južno bojište.¹⁷⁷

6.4. Južno bojište

Na samom jugu Hrvatske, Južno je bojište s jedne strane omeđeno Jadranskim morem, a s druge istočnom Hercegovinom i Crnom Gorom, a upravo su od tamo upućivani svi napadi na općine Ploče, Metković i Dubrovnik, koje je zbog svog geografskog položaja bilo dosta teško braniti i u kojima je živjelo većinski hrvatsko stanovništvo. Uoči samog napada jugoslavenskih snaga (Mostarski, Podgorički i Užički korpus te snage TO BiH i Crne Gore i pobunjeni Srbi), na tom je prostoru bilo najmanje hrvatskih vojnika i izrazito je bilo važno što prije poslati snage s drugih bojišta ili iz vojarni. U to je vrijeme taj prostor branila mješovita skupina od 670 gardista i policajaca koji su bili raspoređeni po crti dugoj 75 kilometara (od Slanog do Vodovađa u blizini hrvatsko-crnogorske granice) i njima je zapovijedao Nojko Marinović.¹⁷⁸ U srpnju i kolovozu 1991. godine situacija postaje ozbiljnija, a prvi agresorski napad bio je na Ploče sredinom rujna, i to i s kopna i s mora (Jugoslavenska mornarica), pri čemu je predstavljen glavni cilj JNA – siloviti prodor dolinom Neretve i izbijanje na Jadransko

¹⁷⁶ *Ibid.* str. 205.

¹⁷⁷ *Ibid.* str. 207

¹⁷⁸ Marijan D. (2016.) *Domovinski rat*. str. 168.

more, čime bi prostor Ploča, Metkovića i Dubrovnika bio potpuno odvojen od ostatka RH i pripojen Velikoj Srbiji.¹⁷⁹ prvi napad na Dubrovnik započeo je 1. listopada 1991. sa prostora iz pravaca Taleža – Zaplanik – Osojnik – Zaton i Ljubovo – Ivanica – Brgat – Bosanka – Cibača, s glavnim ciljem da ga se odsiječe od Stona i Cavtata.¹⁸⁰ Hrvatske su snage zaustavile napad, ali su imale velike gubitke nakon čega su se vlastitom voljom povukli s položaja. Nakon blokiranja Dubrovnika JNA je nastojala ući u sam grad što im je bio i glavni cilj, a ubrzo su također i naredili stanovništvu da napuste grad. Novi, najjači napad na Dubrovnik bio je 6. prosinca i bio je neuspješan.

Početkom travnja 1992. godine načelnik Glavnog stožera HV-a Anton Tus naređuje zapovjedniku Brigade, Marijanu Marekoviću, da na jug Hrvatske pošalje najbolje snage 1. brigade ZNG-a kako bi pomogle 4. brigadi ZNG-a. Pri tome je formirana Taktička grupa koja je bila jednako jaka kao i bojna, a bila je sastavljena od snaga iz 3. i 6. bojne, Vojne policije, Izviđačkog voda, Voda inženjerije...)¹⁸¹ Samo vodstvo tog bojišta preuzima general Janko Bobetko koji sa zapovjedništvom Brigade dogovara crte obrane koje su dogovorene kako bi se spriječilo daljnje napredovanje neprijateljskih snaga iz smjera Stolca (BiH).¹⁸² Prve su na taj prostor 4. travnja stigle 3. i 6. bojna, a vlakom je dopremljen Oklopno-mehanizirani bataljun čiji je zapovjednik bio Ilija Vučemilović Šimunović, dok je zapovjednik tenkovskog voda bio Inoslav Spahić. Pripadnici 2. bojne na Južno bojište dolaze 10. travnja te su raspoređeni po Pelješcu gdje im je glavna zadaća bila protudesant.

Odmah nakon dolaska na bojište, hrvatske su snage bile napadnute, no kako su poštovale dogovoreno primirje, nisu odgovarale na napade. Na napad se počelo uzvraćati pomoću minobacača tek 11. travnja, nakon čega se srpska strana malo smirila. No, od 24. travnja pokreću se prava borbena djelovanja, povećava se broj vojnika, tenkova i transportera na tom prostoru. Dva su pravca djelovanja bila aktivna, jedan prema Stocu, a drugi prema Dubrovniku. Tigrovi su na tom prostoru bili izrazito uspješni, oslobađajući brojna mjesta, čime su spriječili ulazak neprijateljskih snaga u dolinu Neretve i samim time omogućili oslobođenje Dubrovnika koje je dalje uslijedilo.¹⁸³

¹⁷⁹ Runtić D. (2005.) *Domovinski rat: vrijeme rata*, str. 433.

¹⁸⁰ Marijan D. (2016.) *Domovinski rat*, str. 170.

¹⁸¹ Lucić J. (gl.ur.) (2013.) str. 216.

¹⁸² *Ibid.* str. 214.

¹⁸³ *Ibid.* str. 228.

6.4.1. Deblokada Dubrovnika

Glavne snage koje su vodile proboj prema Gradu bile su 1. (potpuna) i 4. gardijska brigada, a njima se pridružuju topničke grupe, kao i 163., 145. i 156. brigada HV-a. Operacija oslobođenja Dubrovnika započela je 18. svibnja, a završila je 30. lipnja. Bila je podijeljena na dvije etape: prva je etapa trajala do zauzimanja Zavale 8. lipnja i ona se službeno naziva Operacija *Spaljena Zemlja*, dok je druga etapa trajala do početka Operacije *Tigar* (30. lipnja). Glavna zadaća snaga u prvoj etapi bila je probiti se do pravca Zavala – Slano, što su trebale izvršiti 4. i 1. gardijska brigada, a zatim bi se one trebale tu trebale spojiti kako bi se konačno oslobodila Prevlaka.

U rano jutro 18. svibnja snage predvođene Damirom Tomljanovićem Gavranom započinju napad na snage JNA pri čemu uspješno oslobađaju kotu Treskavac, odakle je potpuno otvoren put prema Čepikućama i Dubrovniku.¹⁸⁴ Sljedećega dana hrvatske snage bez ikakvih gubitaka zauzimaju kotu Debeli brijeg, nakon čega je omogućeno nesmetano napredovanje prema Slanome, u kojega su hrvatske snage ušle 23. svibnja, ali ono nije i dalje bilo potpuno oslobođeno jer ga je JNA nadgledala s okolnih brda.¹⁸⁵ Dva dana nakon, hrvatske snage kreću u osvajanje iz tri pravca, pri čemu je prva skupina uspjela ući u Slano iz smjera Rudina, dok druga skupina nije uspjela osvojiti Lisnik, a treća skupina se kretala iz pravca Banića gdje je zbog izrazito jake neprijateljske vatre pretrpjela velike gubitke pri čemu su ranjena 23 gardista. Ponovni napad na Lisnik pokrenut je 26. svibnja u 3:00 sata i trajao je sve do 15:30, kada je napokon oslobođen, no već sutradan, neprijateljske snage ga ponovno napadaju. Naše su snage pretrpjele velike gubitke uz veliki broj ranjenih, ali i poginulih.

Oklopni vod Tigrova je svojim oklopnim vodom podržao djelovanje 163. brigade koja je napala Golubov kamen, što je Tigrovima omogućilo da 30. svibnja napokon uđu u Dubrovnik sa zapadne strane čime su ga napokon spojili s ostatkom RH. Do 8. lipnja izvršeni su zadani ciljevi prve faze deblokade, odnosno, oslobođen je prostor Slano – Češljari, Slano – Graničar i Mrčevo – Kijev Do. Naše su snage prisluškivanjem doznale dosta namjera neprijateljske snage, među kojima je bila namjera da se Hrvati granatiraju kada se iskrcaju u Cavtatu, što je spriječeno.

¹⁸⁴ Marijan D. (2016.) *Domovinski rat*. str. 220.

¹⁸⁵ Lucić J. (gl.ur.) (2013.) str. 255.-257.

6.4.2. Operacija *Tigar*

Nakon što je oslobođen Mostar, hrvatskim je snagama osigurano zaleđe Dubrovnika. Zapovijed za pokretanje operacije izdana je 27. lipnja 1992. godine s glavnim ciljem potiska neprijateljskih snaga (Hercegovački korpus VRS-a) na južni dio Popova polja, izbaciti njegove snage iz dubrovačke okolice te stvoriti crtu obrane koja bi uspješno oslobodila Konavle.¹⁸⁶ U Operaciji su sudjelovale snage 1., 2. i 4. brigade ZNG-a, uz svoju zrakoplovnu i topničku pratnju. Do 2. srpnja Tigrovi su izbili na crtu Obla glava – kota 456 – vrh Čeline, odakle dalje uspješno napreduje u izbacivanju neprijateljskih snaga iz Popova polja te do 10. srpnja zauzimaju položaje Patos – Osmar – Oštro brdo – Čelinjak – kota 340 – Ovča – Vranilova glava.¹⁸⁷

Operacija je djelomično uspješno završila 13. srpnja s uspješno osvojenim kotama nad Dubrovnikom te deblokadom samoga grada, razbijenim snagama VRS-a u Istočnoj Hercegovini, ali je uspjeh operacije bio manji od očekivanog (hrvatske su snage u borbama zašle duboko u teritorij BiH jer su samo tako mogli osigurati Dubrovnik od daljnjeg ugrožavanja od strane neprijatelja).¹⁸⁸ Najvažnije zadatke izvršila je 4. brigada ZNG-a, tako što je prodorom u mjesto Orah potpuno presjekla neprijateljska snage te ih prisilila na povlačenje, dok su ih snage Tigrova potisnule potpuno uz rub Popova polja. Operacijom je za slobodno prometovanje potpuno otvorena cesta Ploče – Dubrovnik.

6.4.3. Operacija *Oslobođena zemlja*

Nakon što su pričuvne snage HV-a počele gubiti važne uporišne točke na crti obrane u Istočnoj Hercegovini, neprijateljske su snage preuzele inicijativu napretka. Zbog toga je general Bobetko naredio stvaranje Operacije kojom je trebalo pod nadzor prometnice Zavala – Osojnik i izbiti na rub Popova polja i tamo postaviti glavnu crtu obrane.¹⁸⁹ Planirano je da se akcija provede kroz tri dana, a među glavnima su bili Tigrovi, uz suradnju protudiverzantskog voda Zadar i skupine HOS-a iz 156. brigade HV-a, a u drugom dijelu Operacije, zbog iscrpljenosti snaga 1. brigade, u borbe je uključena 4. brigada.¹⁹⁰ Jedna od zadaća Operacije bila je i odmor svih ostalih snaga Hrvatske vojske koje su bile na tom prostoru.

¹⁸⁶ Marijan D. (2016.) *Domovinski rat*, str. 225.

¹⁸⁷ Lucić J. (gl.ur.) (2013.) str. 249.

¹⁸⁸ Marijan D. (2016.) *Domovinski rat*, str. 225.

¹⁸⁹ *Ibid.* str. 226.

¹⁹⁰ *Ibid.* 253.

Operacija se uglavnom izvodila na području Bobana (pogranični planinski prostor u dubrovačkom zaleđu, a prostire se na zapadu od crte Slano – Zavala do Osojnika na istoku gdje se taj planinski prostor polako spušta u zaravan Trebinja). Do sredine rujna ovladano je kotama Ravanj, Pješivac, Bezimeni vis, Gradina, Strmničko brdo čime je oslobođen taj širi prostor Bobana.

6.5. Ostala bojišta

Uz sva prethodno spomenuta bojišta, Tigrovi su također bili aktivni i na Karlovačko-ogulinskom i Velebitsko-zadarskom bojištu.

Karlovačko-ogulinsko bojište prostiralo se po teritoriju tzv. Hrvatskog praga, prostora kroz koji prolaze svi važni prometni pravci (iz smjera Knina i Rijeke prema Zagrebu) kojima je spojen sjever i jug Hrvatske. Njegova je obrana bila jako važna zbog toga što bi, ako bi srpske snage presjekle taj pravac, jug Hrvatske bio potpuno odsječen od sjevera. Snage Tigrova na tom su prostoru bile objedinjene u Borbenu grupu 1, koja je oformljena Marekovićevom zapovijedi izdanom 12. ožujka 1993. godine, a bila je sastavljena od pripadnika 2. i 3. satnije 2.. bojne te 3. bojne. Za njena je zapovjednika postavljen Božo Kožul, koji je grupi dodijelio zadatak temeljitog izviđanja svih pravaca mogućih bojnih djelovanja.¹⁹¹ Na taj su način nadgledali područje oko Karlovca u smjeru Turnja i Duge Rese. Kao cilj hrvatskih snaga bilo je što dalje u dubinu odbiti neprijateljske snage kako bi se teritorij lakše branio, ali kako bi i cestovni promet tekao nesmetano. Jedan od glavnih napada hrvatske su snage uputile 21. lipnja 1993. godine, u kojem su odmah isti dan potjerali neprijatelja duboko u teritorij. U Ogulinu je 13. srpnja te godine oformljena Operativna grupa u kojoj su bile i snage Tigrova, a njena je glavna zadaća bila jačanje mjera sigurnosti i da snage budu uvijek u pripravnosti kako ih napad neprijateljskih snaga ne bi iznenadio. Već se u rujnu događaju svakodnevni napadi, a 13. rujna srpske snage probijaju hrvatsku crtu obrane i miniraju ceste, pri čemu su četiri gardista poginula, a toliko je bilo i ranjenih.

Tigrovi su na teritorij Velebitsko-zadarskog bojišta pristigli nakon uspješno provedene akcije *Maslenica* (u njoj nisu sudjelovali) kojom su srpske snage odbijene na veliku udaljenost, a kako bi Hrvatska ponovno bila povezana, izgrađen je pontonski most.¹⁹² Pomoću snaga 1.

¹⁹¹ *Ibid.* str. 285.

¹⁹² *Ibid.* str. 316

brigade sastavljena je Mješovita bojna kojom je zapovijedao Damir Tomljanović Gavran. Dana 14. ožujka zapovjeđena je primopredaja između 1. i 9. gardijske brigade (predana je dokumentacija, logistička baza i objekti za stanovanje).¹⁹³ Nakon što su zauzele položaje na crti Mala Bobija - Nekići – Potprag – Mala Ruja – Velika Ruja, na naše je snage bila otvorena neprijateljska vatra, na koju su ubrzo odgovorile uspješnim protunapadom, nakon čega je utvrđena nova crta obrane koja se proteže kroz Mali Alan – Tulove grede – Kraljičina vrata – Velika Ruja – Mala Ruja.¹⁹⁴ Od veljače 1994. kreću svakodnevni neprijateljski napadi, a od jednog takvog poginuo je zapovjednik 2. bojne, Damir Tomljanović Gavran. Snage Tigrova potom ostaju aktivne sve do 13. lipnja kada se povlače u Zagreb, a na njihovo mjesto dolaze tzv. Termiti, odnosno, pripadnici Samostalne gardijske bojne.

7. Operacija *Bljesak*

Dana 2. prosinca 1994. godine, u Zagrebu i Kninu je između hrvatske i srpske pobunjeničke strane potpisan gospodarski sporazum, kojim je otvorena dionica autoceste Zagreb – Okučani – Lipovac koja prolazi okupiranim područjem između Novske i Nove Gradiške.¹⁹⁵ Srpska strana dogovor naravno nije poštovala, zbog čega su hrvatske snage počele s planiranjem vojno-redarstvene operacije oslobađanja okupiranog prostora i loma neprijateljskih snaga te uspostave mirnog prometovanja prethodno navedenom dionicom autoceste. Glavni zapovjednik srpskih snaga na tom prostoru bio je pukovnik Lazo Babić, koji je upravljao 18. korpusom Srpske vojske sa 4 000 vojnika. Pripreme Tigrova za izvođenje operacije počele su još krajem 1994. godine kada je izdana Direktiva Glavnog stožera HV-a, koja je nalagala oslobađanje Petrinje, Ljubova i dijelova Velebita i Promine, ali je na kraju djelovanje ipak ograničeno samo na teritorij zapadne Slavonije. Do početka same operacije, svi zapovjednici, kao i pripadnici Brigade imali su detaljno razrađen plan djelovanja. Njoj je pridano ime *Bljesak* što je zapravo bilo ime za tajni plan HV-a, a dio plana pod nazivom *Bljesak -1* odnosio se na oslobađanje zapadne Slavonije.

¹⁹³ *Ibid.* str. 321.

¹⁹⁴ *Ibid.* str. 325.

¹⁹⁵ *Ibid.* str. 344.

Krajem travnja 1995. godine, pobunjeni Srbi potpuno su blokirali prometovanje autocestom, čime su naravno prekršili potpisani sporazum, ali i odbili bilo kakav dogovor s HV-om, što hrvatske snage, naravno, više nisu mogle trpjeti. Na temelju tih događanja, načelnik GS HV-a naredio je 29. travnja pripremu za provođenje prethodno dogovorenih zadataka, kao i stavljanje 2. bojne Tigrova u stanje borbene pripravnosti.¹⁹⁶ Njoj se ubrzo pridružuje dio snaga 3. bojne (30 pripadnika), kao i 22 pripadnika Izvidničke satnije i mnogih drugih vodova, čime se broj vojnika iz 1. brigade podigao na 329. Stanje je postalo alarmantno kada je jedan Hrvat, kako bi osvetio ubijenog brata, ubio Srbina iz istog sela. Tada su u noći s 28. na 29. travnja Srbi na autocesti ubili nekoliko hrvatskih državljana i njih pet su zarobili.¹⁹⁷

Glavna zadaća 2. bojne, bilo je da, uz suradnju sa 1. bojnomo 125. domobranske pukovnije, kao i sa specijalnim snagama MUP-a s lijeve strane napadne Radanovo brdo, Roždanik i Donji Rajić čime bi osigurala mogućnost za brz proboj snaga sa zaleđa autoceste i željezničke pruge koja ide preko Gornjeg Rajića.¹⁹⁸ Glavni cilj operacije bio je presjeći 18. korpus SVK-a na pravcu Novska - Okučani – Nova Gradiška, blokirati Jasenovac i izbiti na Savu gdje bi se nesmetano organizirala obrana kako bi se operacija oslobođenja mogla nesmetano provesti do kraja.¹⁹⁹

Dana 1. svibnja 1995. godine u 2:30 sati 2. pješačka bojna uputila se prema Novskoj i Starom selu, odakle je Operacija u 5:00 započela napadom hrvatskih snaga uz cijelu crtu bojišta. U kratkom roku i dosta dobro usklađenim djelovanjem dolazi d.-o spajanja hrvatskih snaga na Kričkom brdu odakle napreduju prema Kučerini gdje dolazi do direktnih borbi u kojoj su snage MUP-a uništile neprijateljsko uporište. Spuštanjem snaga s Radanova brda zauzima se Gornji Rajić uz dosta slab otpor. U zoru 2. svibnja 1. se gardijska brigada na ulazu u Okučane spojila sa 3. brigadom (ona je djelovala iz smjera Istok) uspostavivši liniju Novska – Okučani, čime je završila akcija na zapadnom dijelu bojišta. Od 3. svibnja glavni cilj hrvatskih snaga bio je prisiliti neprijateljske snage 18. korpusa SVK-a na predaju. Tada je dio snaga, a među njima i jedan oklopno-mehanizirani vod Tigrova branio granicu na Savi uspješno izvršavajući svoje zadatke. *Bljeskom-1* je Hrvatska vojska u svoj posjed vratila čitavi teritorij zapadne Slavonije i uspostavljeno je normalno prometovanje autocestom. U operaciji je ukupno sudjelovalo 329 Tigrova, od kojih dvoje pripadnika 2. bojne poginulo, a ranjeno je njih devet.

¹⁹⁶ *Ibid.* str. 347.

¹⁹⁷ Marijan D. (2016.) *Domovinski rat*. str. 330.

¹⁹⁸ *Ibid.*

¹⁹⁹ Lucić J. (gl.ur.) (2013.) str 349.

8. Operacija *Oluja*

Nakon uspješno provedene akcije *Bljesak*, stvoreni su uvjeti za provođenje Operacije *Oluja*. Srpske pobunjeničke snage su nekoliko mjeseci prije stvorile vlastiti plan po imenu *Gvozd*, prema kojem im je glavni cilj bio, nakon što ne upute jaku obranu prema hrvatskim snagama, svim svojim snagama udare na istočnu Slavoniju, Dalmaciju i Gorski kotar.²⁰⁰ Vjerovali su kako HV nema dovoljno snaga kako bi se suprotstavila njihovom napadu i da će željeni prostor osvojiti u samo nekoliko dana.

Cjelokupne snage Tigrova su u *Oluji* stavljene na raspolaganje, pri čemu je angažirano oko dvije tisuće pripadnika koje su bile raspoređene u trinaest manjih postrojbi, a njihov je glavni zapovjednik bio stožerni brigadir Jozo Miličević. Glavna zadaća Brigade je, prema GS HV-a, bila da na pravcu Glibodol – Lička Jesenica – Saborsko – Drežnik Grad, izvrši udar kojim će potpuno razbiti neprijateljske snage.²⁰¹ Prva je bojna dobila zadatak da prva krene u napad, a bila je smještena u blizini crte bojišta i Glibodola, dok je 3. bojna bila smještena s lijeve strane pravca Senj – Josipdol.²⁰² Topničke snage bile su smještene na obroncima Kapele, a Tenkovska bojna bila je u blizini Vrbovskog.

U 6:00 sati 4. kolovoza 1995. godine *Oluja* je pokrenuta i to jakim topničkim napadom na srpsku crtu obrane koja je bila utvrđena između Glibodola i Ličke Jesenice, pri čemu je zadaću prvoga napada imala 1. pješačka bojna koja se uz potporu Tenkovske i Inženjerske satnije trebala probiti kroz obranu i osvojiti Ličku Jesenicu, što bi dalje omogućilo napad 2. pješačke bojne, iz smjera Saborskog. Tog je prvoga dana nekoliko hrvatskih tenkova onespособljeno zbog velikoga broja mina na koje su nailazili, ali su dnevne zadaće uspješno ispunjene, što je omogućilo ulazak 4. gardijske brigade u napad.

Drugoga dana, u sukob ulazi cjelokupna gardijska brigada koja pokreće napad prema Ličkoj Jasenici koju, uz teške napore i osvaja. Dana 6. kolovoza u borbu su uključene 2. i 3. pješačka bojna koja je djelovala u smjeru Lička Jesenica – Saborsko – Sertić Poljana – Poljanak, odakle 2. bojna izbija u Grabovac, a 3. na prostor Plitvica.²⁰³ Ubrzo dolazi do

²⁰⁰ Marijan D. (2016.) *Domovinski rat*. str. 352.

²⁰¹ Lucić J. (gl.ur.) (2013.) str. 365.

²⁰² *Ibid.* str. 367.

²⁰³ *Ibid.* str. 374-375.

spajanja snaga 2. bojne sa snagama 5. korpusa Armije BiH kod mjesta Tržacka Raštela čime je zapadna Bosna prestala biti u rukama neprijateljskih snaga.

Dana 7. kolovoza snage uspješno oslobađaju Slunj, a snage 2. bojne dalje uspješno napreduju u oslobađanju hrvatskog teritorija na prostoru Petrove gore koju su potpuno okružili, dok pripadnici 3. bojne djeluju uz granicu s BiH. Ubrzo se snage 2. bojne kod Topuskog povezuju sa snagama 2. gardijske brigade čime je na tom prostoru okončana zadaća Operacije. Uspješno provedenom vojno-redarstvenom operacijom hrvatske su snage pokazale neprijateljima kako je moguće uz slabiju brojnost, ali izrazito dobru uvježbanost pobijediti brojčano nadmoćnijeg neprijatelja.

9. Zaključak

Nakon dugog niza godina političke nepravde i diskriminacije Hrvatske i hrvatskog naroda te nametanja srpskoga cilja tj. stvaranja Velike Srbije, kao i prikazivanja srpskog naroda kao ugroženoga u Hrvatskoj, rat je bio jedini izlaz iz takve situacije. Hrvatska ga je vojska

vodila u cilju ostvarenja stoljetnoga sna, odnosno, stvaranja vlastite slobodne države pri čemu su srpske, materijalno, ali i ljudski nadmoćnije snage ipak pobijeđene (posebice operacijama *Bljesak* i *Oluja*) i otjerane s hrvatskog teritorija. U ratu su na hrvatskoj strani sudjelovali pripadnici devet gardijskih brigada, uz veliki broj drugih postrojbi Hrvatske vojske, dok su na srpskoj strani aktivne bile skupine pobunjenih Srba, TO i JNA. Među hrvatskim se snagama posebno ističe 1. gardijska brigada, javnosti izrazito poznata po nadimku *Tigrovi*. Njihove su snage sa ustrojem započele 5. studenoga 1990. godine kao sami početak ustroja štita hrvatske obrane. Vođeni sloganom „Za Hrvatsku kao tigar“, ratuju po svim aktivnim bojištima na teritoriju Republike Hrvatske, ali i Bosne i Hercegovine. Njihove su snage najveći utjecaj imale na bojištu Zapadne Slavonije, kako 1991. tako i u 1995. u operaciji *Bljesak*. U svim akcijama Tigrovi su agresorskoj snazi pokazali kako, iako su manje brojniji, ali zajednički potpuno uvježbani i zapovjednici i pripadnici vodova, sposobni pobijediti daleko (i materijalno i ljudski) nadmoćnijeg neprijatelja.

10. Literatura

Knjige:

Bilandžić D. (1999.). *Hrvatska moderna povijest*. Zagreb: Golden marketing.

Bilandžić D. (2001.) *Propast Jugoslavije i stvaranje moderne Hrvatske*, Zagreb: Biblioteka Povjesnica.

Goldstein, I. (2003). *Hrvatska povijest*. Novi Liber: Zagreb

Lucić J. (gl. ur.) (2013.) *1. gardijska brigada Hrvatske vojske – Tigrovi*. Zagreb: Udruga ratnih veterana 1. gardijske brigade Tigrovi.

Marijan D. (2016.). *Domovinski rat*. Zagreb: Despot Infinitus d.o.o.

Martinić Jerčić N. (2014.) *Oslobodilačke operacije hrvatskih snaga u zapadnoj Slavoniji u jesen i zimu 1991./1992. godine*. Doktorski rad. Zagreb: Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu.

Matković, H. (1998). *Povijest Jugoslavije (1918.-1991.)*. Zagreb: Naklada Pavičić.

Runtić D. (2004.) *Domovinski rat: rat prije rata*, Vinkovci – Šibenik: Biblioteka Domovinski rat.

Runtić D. (2005.) *Domovinski rat: vrijeme rata*, Vinkovci – Šibenik: Biblioteka Domovinski rat.

Internetski članci:

1. Batorović, M. i Kraljević, S. (1993). *Ilok u okruženju, izlazak u konvoju, Iločani u progonstvu*. Sociologija i prostor, (121-122), str. 183. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/119790> (pristupljeno 27.8.2021.)

2. Marijan, D. (2003). Davor Marijan: “Jedinstvo” – Posljednji ustroj JNA. *Polemos*, VI (11-12), str. 22. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/2671> (pristupljeno 13.8.2021.)

3. Marijan, D. (2008). Sudionici i osnovne značajke rata u Hrvatskoj 1990. - 1991.. *Časopis za suvremenu povijest*, 40 (1), str. 48. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/27108> (pristupljeno 22.8.2021.)

4. Milanović, T. (2011). *Kriza 1980-ih u Jugoslaviji i međunarodni pogledi*. Rostra, 4. (4.), str. 86. <https://hrcak.srce.hr/169546> (pristupljeno 20.7.2021.)

Mrežne stranice:

1. „Narodne novine“, 49/91, 20. rujna 1991.

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1991_09_49_1230.html (pristupljeno 22.8.2021.)

2. *Policija u Domovinskom ratu 1990.-1991.: Svjedočenja o herojskom vremenu*, Zagreb, Ministarstvo unutarnjih poslova RH,

https://mup.gov.hr/UserDocsImages/Glasilo%20MUP/2010/prilog_42.pdf

(pristupljeno 23.8.2021.)

3. <https://braniteljski.hr/povjesnica-1-gardijske-brigade-tigrovi/> (pristupljeno 22.8.2021.)

4. <http://licegrada.hr/danas-grad-mladih-nekada-pionirski-grad-u-zagrebackoj-dubravi/>

(pristupljeno 24.8.2021.)

Sažetak

Nakon što je Sabor RH 18. travnja 1991. godine donio *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o unutarnjim poslovima Republike Hrvatske*, počelo je stvaranje Zbora narodne garde (ZNG) iz kojeg je 15. svibnja 1991. godine stvorena Prva gardijska brigada, javnosti poznatija po nadimku Tigrovi. Kao dan njihova ustroja radije se obilježava 5. studenoga kada je u Rakitju započeo ustroj policijske jedinice za specijalne zadatke iz koje je i nastala kasnija Brigada. Prve zadaće Tigrova tada su bile vezane za osiguranje predsjednika RH, Vladem Sabora i Zapovjednika ZNG-a, kao i objekata vezanih za te funkcije.

Unutar same Brigade sveukupno je ustrojeno šest bojni, Oklopno-mehanizirana bojna i pristožerne rodovske postrojbe koje su aktivno sudjelovale na Istočnoslavonskom, Zapadnoslavonskom i Banovinsko-pokupskom bojištu. U tim su se akcijama posebno istaknuli djelujući u Iloku gdje su sprječavali ulazak neprijateljskih snaga na naš teritorij, kao i u Vukovaru, gdje su nastojali osloboditi prometnicu Vinkovci – Vukovar kako bi se moglo nesmetano prevesti ranjene iz Vukovara koji je bio pred padom. Na Banovinsko-pokupskom bojištu Tigrovi su se istaknuli u borbama na području Petrinje i Hrvatske Kostajnice u kojima su boravili sve do njihova pada u rujnu 1991. godine. Na prostoru zapadne Slavonije posebno se ističe djelovanje u Novskoj i Novoj Gradiški pri čemu su Tigrovi spriječili širenje neprijateljske vojske na taj teritorij.

U travnju 1992. godine Brigada napušta položaje u Slavoniji te odlazi na Južno bojište gdje sudjeluje u deblokadi Dubrovnika i okolice, djelujući zajedno s 4. gardijskom Brigadom, provodeći operacije *Tigar* i *Oslobođena zemlja*. Od 1993. sudjeluju na Karlovačko-ogulinskom bojištu gdje sprječavaju proboj srpskih snaga kojima bi se sjever i jug RH potpuno odvojio. Veliki utjecaj Tigrovi su imali u operacijama *Bljesak* i *Oluja* kojima su oslobodili preostali okupirani teritorij.

Ključne riječi: Domovinski rat, 1. gardijska brigada – Tigrovi, Hrvatska vojska, JNA, VRO Oluja.

FIRST GUARDS BRIGADE OF CROATIAN ARMY - TIGROVI

Abstract

After the Parliament of the Republic of Croatia passed the *Act on Amendments of the Act on Internal Affairs of the Republic of Croatia* on April 18th, 1991, the creation of the National Guards Corps (NGC) has begun, from which the First Guards Brigade, better known to the public as Tigers, was created on May 15th. The day of their formation is rather celebrated on November 5th, when the formation of a Police unit for special tasks in Rakitje began, from which the later Brigade was formed. The first tasks of the Tigers at that time were related to securing the President of the Republic, the Government, the Parliament, the Commander of the ZNG, as well as facilities related to these functions.

Within the Brigade itself, a total of six battalions, the Armored Mechanized Battalion, the adjoining clan units were organized, which actively participated in the East Slavonian, West Slavonia, Banovina-Pokup battlefields. In these actions, they stood up in Ilok, where they prevented the entry of enemy forces into our territory, as well as in Vukovar, where they tried to clear the road Vinkovci - Vukovar so that the wounded could be transported from Vukovar, which was about to fall. On the Banovina-Pokupje battlefield, the Tigers distinguished themselves in the battles in the area of Petrinja and Hrvatska Kostajnica, in which they stayed until their fall in September 1991. In the area of western Slavonia, the activities in Novska and Nova Gradiška stand out, with the Tigers preventing the spread of the enemy army to that territory.

In April 1992, the Brigade left its positions in Slavonia and went to the Southern Battlefield, where it took part in the unblocking of Dubrovnik and its surroundings, working together with the 4th Guards Brigade, conducting operations Tiger and Liberated Land. Since 1993, they have been participating in the Karlovac-Ogulin battlefield, where they are preventing the breakthrough of Serbian forces that would completely separate the north and south of the Republic of Croatia. The Tigers had a great influence in Operation Flash and Storm, which liberated the remaining occupied territory.

SVEUČILIŠTE U SPLITU

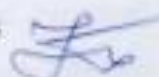
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Ivana Luč, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja pristupnik/pristupnica izjavljujem da je ovaj završni diplomski rad rezultat isključivo mogega rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i literatura. Izjavljujem da ni jedan dio završnog diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, stoga ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog diplomskoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 24.9.2021.

Potpis

**IZJAVA O POHRANI ZAVRŠNOGA/DIPLOMSKOGA RADA (PODCRTAJTE
ODGOVARAJUĆE) U DIGITALNI REPOZITORIJ FILOZOFSKOGA FAKULTETA
U SPLITU**

Student/Studentica: Ivana Krić

Naslov rada: 1. gorijska brigada Anzile iguke - Tignori

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Povijest

Vrsta rada: Završni rad

Mentor/Mentorica rada (akad. stupanj i zvanje, ime i prezime): prof. dr. sc. Aleksandar Jakir

Sumentor/Sumentorica rada (akad. stupanj i zvanje, ime i prezime):

Članovi Povjerenstva (akad. stupanj i zvanje, ime i prezime): izr. prof. dr. sc. Edi Hilač
izr. prof. dr. sc. Mladenko Domest

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanoga završnog diplomskoga rada (zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice potpuno odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uredenoga rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude a) u otvorenom pristupu
b) dostupan studentima i djelatnicima FFST-a
c) dostupan široj javnosti, ali nakon proteka 6 mjeseci / 12 mjeseci / 24 mjeseca (zaokružite odgovarajući broj mjeseci).

(zaokružite odgovarajuće)

U slučaju potrebe (dodatnoga) ograničavanja pristupa Vašemu ocjenakomu radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnomu tijelu u ustanovi.

Mjesto, nadnevak: Split, 24.9.2021.

Potpis studenta/studentice: [potpis]